

”Jeg vil liksom være hetro...”

En studie av ungdoms forståelse av sin seksualitet og seksuelle legning

Lene Guttulsrud

Innlevert som hovedoppgave ved Psykologisk Institutt
UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2012

”Jeg vil liksom være hetro...”

En studie av ungdoms forståelse av sin seksualitet og seksuelle legning

Skrevet av Lene Guttulsrud

Innlevert som hovedoppgave ved Psykologisk Institutt, Universitetet I Oslo, våren 2012

© Lene Guttulsrud

Våren 2012

”Jeg vil liksom være hetro...” En studie av ungdoms forståelse av sin seksualitet og seksuelle legning

Lene Guttulsrud

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: CopyCat, Lysaker, Oslo

IV

Sammendrag

Forfatter: Lene Guttulsrud

Tittel: ”Jeg vil liksom være hetro...” En studie av ungdoms forståelse av sin seksualitet og seksuelle legning

Veileder: Svein Mossige

Problemstilling: Forskning viser at norsk ungdoms seksualvaner har endret seg de senere år. Jeg ønsker å øke forståelsen av hvordan ungdom hvordan de forstår sin seksualitet, og hvordan seksualiteten påvirker identitetsutviklingen.

Metode: Oppgaven er et selvstendig prosjekt. Datamaterialet er samlet inn på internettsiden www.klara-klok.no, under fanen ”seksuell legning”. På Klara Klok kan ungdom i alderen 10 – 30 år stille spørsmål om ting de lurer på rundt seksualitet. 310 spørsmål ble samlet inn og analysert kvantitativt med innholdsanalyse og kvalitativt med tematisk analyse. Hovedvekten er lagt på den tematiske analysen.

Resultater: Innholdsanalysen viste at ungdommene lurte mest på om de var homofile, bifile eller lesbiske, og at mange uttrykte redsel og bekymring. Den tematiske analysen identifiserte fire overordnede temaer: ”heteronormativitet”, ”tiltrekning og utforskning”, ”redd” og ”sex og kjærighet”.

Diskusjon: Ungdommenes forståelse av sin seksualitet og seksuelle legning diskuteres i lys av innholdsanalysen og de fire temaene i den tematiske analysen. Jeg fant at mange av ungdommene formidler at de lever i et heteronormativt miljø som oppmuntrer dem til å bli heterofile, og at det skaper stress og ubehag hos unge som opplever homoerotiske impulser og følelser. Guttene var reddere enn jentene for at de skulle ha en ikke-heteroseksuell legning, og hadde en enten/eller holdning til sin seksuelle legning. Hos jentene kunne det ses en mer plastisk og flytende holdning til egen seksualitet. Det var også en del unge som eksperimenterte seksuelt med samme kjønn, men som ikke nødvendigvis identifiserte seg som ikke-heterofile. Noen av ungdommene så også ut til å oppfatte sex som atskilt fra kjærighet. Samlet sett viste studien at seksualiteten er en sterk faktor i de unges identitetsutvikling, og at gruppetilhørighet er viktigere enn individuell identitet i denne alderen. Behandlere som jobber med unge rådes til å være åpne for de unges bekymring rundt sin seksualitet og ikke adoptere en heteronormativ holdning.

Forord

Først ønsker jeg å rette en stor takk til min veileder, Svein Mossige. Tusen takk for all oppfølging og alle gode innspill til mitt prosjekt. Du har gjort denne prosessen til en lærerik og positiv opplevelse for meg, og det setter jeg pris på. Og takk for alle deilige vafler og nykokt kaffe!

Tusen takk til Erling, min kjæreste, for ditt unike bidrag. Ditt engasjement og din analytiske hjerne har vært til uvurderlig hjelp. Og ikke minst, takk for din grenseløse tålmodighet og ubetingede kjærighet.

Tusen takk Håkon, for at du er deg.

Takk til min kollokviegruppe og klassevenninner, Ane, Bente, Enid, Hilde og Winnie for all oppmuntring og støtte. Dere er best!

Til slutt en takk til mine to katter, Kri-Ki og Akilles, for å ha holdt meg med selskap gjennom endeløse timer med jobbing. Intet har så beroligende effekt som duren av en malende pusekatt som koser seg i varmen fra en PC-skjerm.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Sårbar tid	1
1.2	Formålet med oppgaven	2
1.3	Hva er Klara Klok?	3
1.4	Identitet.....	4
1.4.1	Erik Eriksons identitetsparadigme	5
1.4.2	James Marcias identitetsstatuser	5
1.4.3	Hva påvirker identitetsutviklingen?	6
1.4.4	Foreldre	7
1.4.5	Jevnaldrende	7
1.5	Seksualitet	8
1.5.1	Seksuell utvikling	9
1.5.2	Sex blir til vitenskap	10
1.5.3	Begrepet heteronormativitet	12
1.6	Seksuell identitet	13
1.6.1	Seksuell identitet og stadiemodellene	13
1.7	Studiens rammeverk	14
1.7.1	Modell for utvikling av seksuell identitet	15
1.8	Forskningsspørsmål	18
2	Metode.....	19
2.1	Valg av forskningsdesign	19
2.2	Materiale.....	20
2.3	Utvalg	22
2.4	Etiske betraktninger	23
2.5	Prosedyre	23
2.5.1	Kvantitativt – innholdsanalyse	24
2.5.2	Kvalitativt – tematisk analyse	24
3	Resultater.....	28
3.1	Innholdsanalyse.....	28
3.2	Tematisk analyse.....	31
3.2.1	Heteronormativitet	31

3.2.2	Tiltrekning og utforskning	39
3.2.3	Redd	44
3.2.4	Lyst og følelser	52
4.	Diskusjon.....	57
4.1	Er jeg liksom homo?	57
4.2	På den smale, heteronormative sti	58
4.2.1	Heteronormativitet og seksuell identitet	59
4.3	På vei mot en seksuell identitet?	59
4.3.1	Seksuell atferd vs seksuell identitet	60
4.4	Å skille seg ut.....	61
4.4.1	Seksuell minoritetsidentitet	62
4.5	Sex vs kjærlighet.....	63
4.5.1	Sex, porno og identitet	64
4.6	Kliniske implikasjoner.....	65
4.7	Begrensninger	66
4.7.1	Bruk av Dillon et al.'s (2011) modell for seksuell identitet.....	66
4.7.2	Bruk av tematisk analyse	66
4.8	Validitet	66
4.8.1	Innholdsanalysen	66
4.8.2	Den tematiske analysen	67
4.9	Oppsummering.....	67
	Litteraturliste	69
	Appendiks 1: Initial koding av spørsmål	77
	Appendiks 2: Kode nr 26: Normalitet.....	78

1 Innledning

1.1 Sårbar tid

Ungdomstiden er en tid hvor seksualiteten bryter fram. Det er en tid med store forandringer både kroppslig, kognitivt og sosialt (Kroger, 2007; Berk, 2006; Blakemore et al., 2010; Rogol & Susman, 2004), og en ny verden vokser fram både i og rundt ungdommen. I vestlige samfunn regnes overgangen fra barndom til voksenlivet å vare fra ca 12 til 20 år. Dette er ganske lenge i forhold til andre kulturer, hvor voksenlivet starter idet puberteten bryter ut (Baur & Crooks, 2008). Begrepet pubertet beskriver den perioden i ungdomstiden med kroppslige forandringer (utvikling av reproduktive organer og utvendige karakteristika), og som kulminerer i fertilitet og seksuell modning (Berger, 2006; Rogol & Susman, 2004).

I vesten regnes puberteten som starten på ungdomstiden - den vanskelige tiden midt i mellom. De kroppslige forandringene trenger seg på hos det unge mennesket, og blir også synlige for miljøet rundt. Det er fasinende og skremmende på samme tid. Hvordan skal ungdommen forholde seg til denne nye kroppen og alle de nye følelsene som følger med? Hva betyr alt dette nye? Hvem er jeg nå, og hva skal jeg gjøre med det? Er det normalt, slik kroppen min reagerer? Og hva tenker andre om meg?

Hva som er vanlig og uvanlig i denne fasen av livet er også i endring. Pedersen & Samuelsen (2003) undersøkte norsk ungdoms seksualatferd gjennom 10 år, og fant at spesielt jenters seksualitet har endret seg på disse årene. Jenters gjennomsnittsalder for seksuell debut har falt med over et år fra 1992 til 2003 (til 16,7 år), og gutter i alderen 13 - 14-år gjør seksuelle erfaringer, noe som ikke var vanlig tidligere. I 2008 fant Kristiansen og Pedersen en fremvekst av mer variert seksuell praksis blant norske unge voksne, det har blant annet blitt vanligere å gjøre seksuelle erfaringer med samme kjønn. Dette gjaldt spesielt for kvinner.

Seksualitetens sentrale betydning i ungdommens hverdag kan også avleses i et ganske hyppig forbruk av pornografi. Mellom 60 og 70 % av norske ungdommer i alderen 17 - 19 år oppgir å se på pornografi oftere enn en gang i måneden, og 30 % av guttene oppga å se på pornografi flere ganger i uken (Abrahamsen & Mossige, 2007). Det er også kjent at pornografi kan påvirke tanker og refleksjoner rundt seksualitet (Löfgen-Mårtenson, & Månsson, 2010; Häggeström-Nordin et al., 2006).

Ungdomsårene er en periode hvor det også kan være vanskelig å føle seg annerledes. I en undersøkelse om levekår og livskvalitet blant homofile og lesbiske i Norge fant Hegna, Kristiansen & Moseng (1999) at prosessen mot å akseptere seg selv som lesbisk eller homofil som regel fant sted i ungdomstiden og tidlig voksenliv. Denne prosessen opplevdes som svært vanskelig (Hegna & Wichstrøm, 2003), og den tok uforholdsmessig lang tid.

1.2 Formålet med oppgaven

Forskningen om norsk ungdoms seksualatferd de senere år indikerer at ungdommers seksualatferd er i endring, og at dette kanskje ikke er så lett for de unge å forholde seg til. I denne studien ønsker jeg å bidra til mer kunnskap om norske ungdommers forhold til sin seksualitet. Hvordan oppfatter de egentlig de kroppslige og kognitive forandringene som skjer med dem, og hvordan forholder de seg til det? Hva er de opptatt av? Hvilke tanker gjør de seg om hvem de er som seksuelle vesener? Hvordan går de fram for å finne sin seksuelle identitet? Hva hvis det de tenker og føler viser seg å ikke være "slik det skal være"? Og, ikke minst, hvordan påvirker alt dette identitetsutviklingen?

For å få tilgang til hva norske ungdommer tenker rundt disse spørsmålene, logget jeg meg inn på www.klara-klok.no. Klara Klok er en Internettside hvor ungdom anonymt kan stille spørsmål om forskjellige temaer, deriblant seksualitet, og få svar fra et kvalifisert fagpanel. Jeg vil spesielt se på temaet "seksuell legning". Dette er et område som har stor betydning hos unge i sin streben etter å finne fram til sin seksuelle identitet (Baur & Crooks, 2008). Jeg antar også at Klara Klok når ut til et stort antall ungdommer. Tall fra Statistisk Sentralbyrå fra 2011 viser at henholdsvis 92 % og 91 % av norske husstander pr 2. kvartal 2011 hadde tilgang til internett og hjemme-PC (Statistisk Sentralbyrå [SSB], 2011). Dette indikerer at nesten alle norske ungdommer "er på nett" (Fauske & Øya, 2010), og således har tilgang til Klara Klok. Nyere studier viser også at den yngre generasjonen i stadig større grad tar i bruk Internett for å få svar på helserelaterte spørsmål (Bulled, 2011; Hargittai & Percheski, 2011), spesielt unge menn som har spørsmål rundt seksualitet (Akre, Michaud & Suris, 2010).

I det følgende vil jeg først gjøre rede for definisjoner av de sentrale begreper for oppgaven: identitet, seksualitet og seksuell identitet. Deretter vil jeg gi en gjennomgang av relevant eksisterende forskning på dette feltet, og presentere denne studiens teoretiske rammeverk. Dernest vil jeg presentere studiens metode, som består av en kvantitativ og en kvalitativ del,

etterfulgt av resultatene. Til slutt vil jeg gi en diskusjon. Aller først vil jeg gi en presentasjon av Internettsiden www.klara-klok.no.

1.3 Hva er Klara Klok?

www.klara-klok.no ble etablert i 1999 av daværende Sosial- og Helsedirektoratet i samarbeid med Nordland fylkeskommune som et lavterskeltilbud hvor et særskilt mål var å hindre sosial og geografisk ulikhet i tilgjengelighet til helseinformasjon blant unge (Gundersen & Windsvold, 2011). Hovedmålene for Internett-siden er å levere god helseinformasjon til unge uavhengig av kjønn, alder, bosted, etnisk tilhørighet og funksjonsnivå. Målgruppen til Klara Klok er ungdom og unge voksne i alderen 10 - 30 år, men hovedtyngden er i 14 - 16-årsalderen. De som stiller spørsmål kommer fra hele landet, men de fleste kommer fra de tettest befolkede fylkene – Oslo, Akershus og Hordaland. Interessant nok er dette fylker som har de beste tilbudene av helsestasjoner, noe som kan tyde på at ungdom bruker Internett som informasjonskilde uavhengig om det finnes alternative helseinformasjonstilbud der de bor eller ikke.

Klara Klok har et fagpanel som svarer på alle typer spørsmål rundt temaene helse (eks. kropp, utseende, fysisk aktivitet, psykisk helse), forhold (eks. følelser, relasjoner), rusmidler, familie (eks. vold og overgrep) og seksualitet (eks. prevensjon, seksuell legning). Fagpanelet er bredt sammensatt og består av helsepersonell med gjennomgående høy fagbakgrunn og spesifikk kompetanse i kommunikasjon med ungdom. Fagpanelet består pr 2011 av følgende 41 fagfolk; sju leger, 10 helsesøstre, to jordmødre, ni psykologer, en sexologisk rådgiver, en fysioterapeut, en tannlege, en prest, en sosionom, familieterapeuter og ruskonsulenter. Samt ansatte i Røyketelefonen, RUStelefonen, Dopingtelefonen og Sex og samfunn.

Da Klara Klok ble lansert i mars 2000 var tjenesten opprinnelig beregnet på ungdom i Nordland, og hadde i gjennomsnitt 4 spørsmål om dagen. Sidens popularitet steg imidlertid betraktelig og ble snart tatt i bruk av ungdom over hele landet. Dette medførte at den i 2002 ble relansert som et nasjonalt tilbud for ungdom. Antallet besøkende steg fra 98 000 i 2001 til 2 613 000 i 2010, altså en mangedobling av antall pålogginger. I 2011 besvarte fagpanelet i gjennomsnitt 247 spørsmål daglig, som også er en mangedobling siden oppstarten i 1999. I tillegg er langt flere mennesker inne på Klara Kloks nettside enn de som stiller spørsmål, hvilket kan bety at siden også fungerer som en opplysningside (ibid).

Som nevnt, er ett av temaene på Klara Klok seksualitet. Dette er igjen delt inn i 23 underemner som de unge kan velge imellom: analsex, første gang, gutters underliv, incestforhold, jenters underliv, jomfru, kjønns sykdommer, kosing, kyssing, om gutter, om jenter, onanering, oralsex, orgasme, porno, prevensjon, samleie, seksuell legning, seksuell tenning, seksuelle problemer, seksuelle tilnærmelser, sex og sexpress. I denne studien skal jeg ta for meg spørsmålene unge stiller under emnet "seksuell legning".

1.4 Identitet

Denne oppgaven skal se nærmere på hvordan seksualitet kommer til uttrykk i identiteten; Hvem er jeg som seksuelt vesen? Identitet er et av de mest studerte begrepene i sosialvitenskapene (Kroger, 2007; Côté, 2006), og har vært brukt til å beskrive et mangfold av fenomener (Vignoles et al., 2011). Forskningen på identitet stammer fra forskjellige teoretiske og metateoretiske disipliner og tradisjoner, og finnes i felt som blant annet psykologi, sosiologi, antropologi, lingvistikk og kriminologi og folkehelsen. Hver av disse retningene har lagt vekt på forskjellige aspekter ved identitet, og har utviklet sine definisjoner. Det er således vanskelig å finne et samlende begrep på "identitet", men Vignoles et al. (2011) forsøker ved å stille følgende spørsmål: Skal identiteten forstås som et personlig, relasjonelt eller kollektivt fenomen? Er identitet en personlig eller sosial konstruksjon? Er identiteten stabil eller forandelig?

I min forståelse av identitet velger jeg, som Vignoles et al., å tolke disse motsetningene som forskjellige aspekter av samme fenomen. Altså er identiteten et komplekst begrep som er multidimensjonelt og bredspektret. I denne oppgaven velger jeg å ha fokus på det første spørsmålet; det personlige, relasjonelle og kollektive aspektet av identiteten. Det personlige aspektet av identitet ("hvem er jeg?") refererer til å definere seg selv på et individuelt plan og inkluderer blant annet mål, verdier, oppfatninger, spirituelle overbevisninger, selv-oppfatning og selv-evaluering og ens livshistorie. Teorier på individuell identitet legger også vekt på personen selv som agent i skapelsen av sin egen identitet (Waterman, 2011, ref. i Vignoles et al., 2011). Relasjonell identitet beskriver innholdet i en persons rolle i forhold til andre mennesker; som for eksempel barn, ektefelle, forelder, sjef osv (Ashforth & Sluss, 2007). Tanken er at identitet ikke kan skapes av en person alene. Kollektiv identitet ("hvem er vi?") beskriver menneskers identifisering med gruppene de tilhører, og hva slags følelser, oppfatninger og holdninger som resulterer i denne identifiseringen med en gruppe (Tajfel &

Turner, 1986). Gruppene kan være enhver form for sosial gruppe eller kategori som for eksempel nasjonalitet, religion, kjønn eller familien. Det kan også dreie seg om det som er hovedtemaet i denne studien, nemlig seksualitet og identifisering med grupper som for eksempel homofile, lesbiske eller heterofile.

1.4.1 Erik Eriksons identitetsparadigme

Erik Erikson regnes vanligvis som den første som satte fokus på identiteten (f.eks. Kroger, 2007; Eliason, 1995) med sitt statusparadigme (Luyckx et al., 2011). I 1950-årene videreutviklet han Freuds stadieteori om barns psykoseksuelle utvikling ved å legge til et sosialt aspekt (Berk, 2006). Erikson så for seg at identiteten formes livet igjennom, og at utviklingen måtte forstås ut fra kulturen og det sosiale miljøet som mennesket befant seg i (Kroger, 2007). Som Erikson selv skrev:

"...for we deal with a process "located" in the core of the individual and yet also in the core of his communal culture, a process which establishes, in fact, the identity of those two identities..." (Erikson, 1968, s. 22).

Ungdomstiden er en spesielt viktig periode, i følge Erikson, hvor den største utviklingsoppgaven er å forme en klar og stabil oppfatning av seg selv, sine mål, oppfatninger, verdier, livsroller og hvor en hører hjemme i samfunnet. Slik kan personen bli mer rustet til å takle problemer og ta avgjørelser i framtiden (Luyckx et al., 2011; Muise et al.; 2010, Berk, 2006). Erikson tenkte seg at det unge mennesket går igjennom en identitetskrise, en periode preget av stress og ubehag hvor flere alternativer må utforskes før personen finner sine verdier og mål i livet (Erikson, 1968). Etter denne krisen følger et slags vendepunkt med to utveier. Den ene kalte Erikson identitetsoppnåelse, hvor ungdommen finner sin identitet. Den andre utveien er identitetsforvirring; en tilstand uten retning, hvor ungdommen forblir uforberedt på sine fremtidige roller i samfunnet og psykologiske utfordringer i framtiden. Erikson så for seg identitetsformingen som en livslang prosess hvor individet står overfor forskjellige kriser ettersom hvor i livssyklusen han eller hun befinner seg.

1.4.2 James Marcias identitetsstatuser

James E. Marcia videreutviklet Eriksons stadieteori og la vekt på de to dimensjonene krise og forpliktelse (Muise, 2010; Marcia, 1966). På grunnlag av dette så Marcia for seg fire

identitetsstater (Konik & Stewart, 2004), hvorav to representerte mye forpliktelse ("achievement" og "foreclosure"), og de to andre liten grad av forpliktelse ("moratorium" og "diffusion") (heretter brukes de engelske betegnelsene av Marcias identitetsstadier). Identity achievement skjer når en person kan forplikte seg til en identitet (verdier, mål, yrkesvalg osv) etter aktivt å ha utforsket flere alternativer. Identity foreclosure kjennerteigner mennesker som ikke har gått igjennom noen krise, men føler seg allikevel forpliktet til en identitet. Disse tenderer til å gå i samme fotspor som sine foreldre og overta deres verdier og mål, uten egentlig å stille spørsmål ved disse. Identity moratorium er selve krisestadiet; her utforsker personen aktivt sin identitet og kjemper med å finne seg selv, men har enda ikke kommet fram til en løsning. Det siste stadiet, identity diffusion, kjennetegnes av mangel på forpliktelse. Personer som befinner seg her, verken undersøker eller forplikter seg til noen identitet, og er heller ikke så bekymret over dette (Marcia, 1966).

Selv om Marcias statustilnærming har mottatt en del kritikk gjennom årene har den generert mye forskning, og den brukes fremdeles til å undersøke identitet i ungdomsårene (Ryeng, 2007). Mye forskning støtter opp om ideen om at veien om moratorium og achievement mest sannsynlig vil lede til en velstrukturert følelse av identitet (Bell & Snarey, 2003). Unge mennesker som går igjennom disse stadiene, tenderer til å ha evne til abstrakt og kritisk tenkning. Ungdom som derimot sitter fast i foreclosure eller diffusion kan få vansker med å tilpasse seg (Berk, 2006). Unge som er foreclosed tenderer til å bli ufleksible og intolerante, og har ofte et stort behov for ytre bekreftelse (Kroger, 1995). Ungdom som er i diffused-stadiet beskrives som de minst modne; de tenderer til å problemer med å fullføre skolen (Berzonsky, & Kuk, 2000), og selv om de tilsynelatende kan virke impulsive og bekymringsløse, kan de ha en underliggende følelse av håpløshet for fremtiden (Archer & Waterman, 1990).

1.4.3 Hva påvirker identitetsutviklingen?

Identiteten og formes altså i ungdomstiden. Dette er en tid hvor ungdommens relasjoner til andre også er i endring (Alsaker & Kroger, 2006). Kroger (2007) oppsummerer forskning på hva som er de viktigste faktorene i unges identitetsutvikling. Denne forskningen har sett på ungdomstiden i flere kontekster (interaksjonen mellom biologisk modning, relasjoner, sosial kontekst og kulturelle normer), og legger fokus på sosialiseringen i ungdommens mikrososiale miljø og konteksten rundt (f.eks. Granic, Dishion & Hollenstein, 2003).

Resultatene viser at de to viktigste eksterne faktorer for identitetsutvikling i ungdomsårene, er foreldre og jevnaldrende (Kroger, 2007).

1.4.4 Foreldre

En av ungdommers viktigste utviklingsoppgaver er å utvikle autonomi (Buegla et al., 2006). Denne prosessen kan beskrives som en gradvis løsrivelse i forholdet til foreldrene hvor ungdommen skal gi slipp på avhengigheten til dem. Autonomi kan uttrykkes på flere måter (atferdsmessig, emosjonelt og gjennom verdisyn), og handler blant annet om å ta selvstendige avgjørelser (Goossens, 2006). En følge av denne prosessen er en øking av konflikter i mellom ungdommen og foreldrene, fordi denne løsrivelsen skaper forandringer i familiesystemet. Kroger (2007) fant at identitetsoppnåelse hos den unge var høyest i familier hvor ungdommen oppga å ha tette bånd med foreldrene samtidig som foreldrene tillot meningsytring men også regulerte ungdommens atferd. Når det gjaldt den unges identitetsutforskning, var denne høyest i familier hvor mødre godtok ungdommens atferd, men var misfornøyd med den affektive kvaliteten på forholdet. Utkommet var også bedre i familier hvor det var et bidireksjonalt forhold i sosialiseringprosessen ved at ikke bare foreldre påvirket barna, men også at barna fikk sjansen til å påvirke foreldrene. Studier viser også at foreldre er en viktig faktor i utvikling av de unges seksuelle identitet (Chapman & Werner-Wilson, 2008; Corrine et al, 2002).

1.4.5 Jevnaldrende

Venner og jevnaldrende er også en viktig faktor for ungdoms identitetsutvikling. I denne perioden utvides vennekretsen til å gjelde andre unge med samme interesser og verdier, og slike relasjoner er mer horisontale og likestilte enn foreldre-barn-relasjoner (Scholte & Van Aken, 2006). De unge er i en periode hvor de skal øve seg på å ta del i voksenlivet, og da er det naturlig å vende seg mot sine likemenns (altså andre ungdommers) oppfatning av voksenlivet (Berger, 2006). Ungdommens jevnaldrende er på samme sosiale, kognitive og emosjonelle utviklingsnivå (Scholte & Van Aken, 2006), og kan derfor tjene som et referansepunkt når ungdommen skal utforske og teste ut nye sosiale ferdigheter (Harter, 1990, ref. i Kroger, 2007). Forskning viser at vennskap har en positiv effekt på ungdommers utvikling (Scholte & Van Aken, 2006), og at ungdommer som har venner utvikler seg til å bli mer sosialt kompetente og har bedre psykisk helse. Alt i alt kan jevnaldrende og venner, samt

familie, tjene som en "sikker base" for ungdommene i sin søken etter å navigere seg fram i det begynnende voksenlivet. Studier viser at sosial støtte i form av aksept fra jevnaldrende er sterk prediktor for selvaksept senere i livet (Berk, 2006), og at jo eldre ungdommen blir, jo viktigere blir støtten fra jevnaldrende (Buhrmeister, 1992 ref. i Scholte & Van Aken, 2006). Dette gjelder også seksuell identitet. Mohr & Sheets (2009) fant at ungdommer med en bifil seksuell legning som opplevde støtte fra heterofile jevnaldrende, var lettere i stand til å utvikle og akseptere sin seksuelle identitet.

1.5 Seksualitet

Hva er så seksualitet, og hvilken betydning har den for enkeltmennesket selv og for samfunnet mennesket befinner seg i? I 2000 definerte Verdens Helseorganisasjon (i regi av Pan American Health Organization) seksualitet som:

"...en kjernedimensjon av det å være menneske som inkluderer sex, kjønn, seksuell og kjønnsidentitet, seksuell orientering, erotikk, emosjonell tilknytning, kjærighet og reproduksjon. Seksualiteten erfares eller uttrykkes i tanker, fantasier, behov, oppfatninger, holdninger, verdier, aktiviteter, roller og forhold. Seksualitet er resultatet av et samspill av biologiske, psykologiske, sosioøkonomiske, kulturelle, etiske og religiøse/spirituelle faktorer. Selv om seksualitet kan inneholde alle disse aspektene, trenger de ikke alle å erfares eller uttrykkes. Imidlertid, når alt kommer til alt, så erfares og uttrykkes vår seksualitet gjennom alt det vi er, føler, tenker og gjør..." (Aurioles, E. R. et al., 2000, s. 6).

Altså er seksualitet et komplekst og multidimensjonelt begrep som refererer til alle aspekter ved det å være et seksuelt vesen (Johnson, Kolodny & Masters, 1995).

Seksualitet innehar altså flere dimensjoner; biologiske (anatomi, hormoner), kognitive (tanker, forventninger), emosjonelle (følelser, begjær), atferdsmessige (seksuelle handlinger), kliniske (seksuelle problemer), sosiale og kulturelle (hva regnes som normalt i den gjeldende kultur) (Hill, 2008). Å gå detaljert inn i alle disse perspektivene vil falle utenfor denne oppgaven. Her vil jeg legge vekt på aspekter ved seksualitet som det personlige/atferdsmessige og det sosiale. Dette er aspekter av seksualitet som henger tett sammen; på den ene siden er seksualiteten noe av det mest private og intime mennesket har, og samtidig flommer den over og tar stor plass i det samfunnet mennesket lever i (Pedersen, 2005; Træen, 1995).

1.5.1 Seksuell utvikling

Allerede ved fosterstadiet er seksualiteten til stede hos det lille mennesket (Johnson et al., 1995; Langfeldt, 1993). Videre er det veldokumentert at svært unge barn kan oppleve seksuelle impulser og følelser, og kan kjenne seg seksuelt opphisset og få orgasme (Ackroyd, 2010; Baur & Crooks, 2008; Træen, 1995). Barn er nysgjerrige på sin egen og andres kropp, og begynner i 2 - 5-årsalderen å undersøke sine kjønnsorganer. Etter hvert begynner de å inspisere hverandres kjønnsorganer i lek, gjerne under påskudd av å leke doktor (f.eks. Johnson et al., 1995; Træen, 1995).

Men selv om mennesket er biologisk disponert for seksualitet, hviler mye av den videre seksuelle utviklingen på psykososiale faktorer. Ovennevnte lek er ikke i utgangspunktet seksuell, og den er kvalitativt forskjellig både i intensjon, mening og opplevelse enn senere i livet (Kilmer & Shahinfar, 2006). Den oppfattes derimot av voksne som seksuell, og etter hvert vil foreldre og andre voksne sette navn på de ulike handlingene barna foretar seg. Slik vil barna lære at de utfører seksuelle handlinger. Barnet lærer hva som er "riktig" eller "galt", hva som er "normalt" og ikke, og hva som er lov og forbudt. Det som ikke er normalt, regnes som avvikende (Breivik & Eriksen, 2006), og disse normalitetsgrensene varierer fra samfunn til samfunn (Freud, 1999). Mennesker som gjør "unormale" ting regnes som avvikere og blir utsatt for sanksjoner. Barna vil derfor tilstrebe å holde seg innenfor normalitetsgrensen.

På denne måten lærer barn seg å bli seksuelle vesener på samme måte som de lærer seg andre ting, og de lærer også hvordan de skal tenke rundt sin egen kropp og seksualitet (Træen, 1995).

En sterk faktor i læringen av seksualiteten, er kjønnsrollene. (Johnson et al., 1995). Kjønnsroller er holdninger og atferd som anses for å være "normale" og passende for menn og kvinner, og varierer fra kultur til kultur (f. eks. Baur & Crooks, 2008). Kjønnsrollene etablerer en rekke forventninger som mennesker er forventet å oppfylle i kraft av sitt biologiske kjønn. Sosial akseptert atferd kalles "maskulint" for menn og "feminint" for kvinner, og vil trigge forskjellige forventninger til atferd. "Jente" og "gutt" er således ord ladet med mening (Træen, 1995), og fra det øyeblikket et barn er født vil omgivelsene framheve dets biologiske kjønn i tråd med kulturens gjeldende regler, for eksempel gjennom farge på soverom og klær (Bussey, 2011; Gilbert & Scher, 1999). Gjennom denne læringen formes og konstrueres

barnets, og etter hvert ungdommens, opplevelse av sitt kjønn, og hva som forventes av han eller henne.

Denne læringen gjelder som nevnt også forståelse av sin seksualitet og seksuelle motiver. (Dillon et al., 2011; Kvaalem & Træen, 1995). Det finnes en rekke studier som finner at kvinners og menns seksualitet arter seg forskjellig; kvinners seksualitet ser ut til å være mer plastisk enn menns (Diamond, 2008; Diamond, 2008b; Baumeister, 2000), og kvinner tenderer til å utforske sin seksualitet i større grad enn menn (Morgan, 2012; McElawin et al. 2009). Kvinner ser også ut til å bruke lengre tid på å akseptere en ikke-heterofil seksuell identitet (Zitter, 1987 ref, i Johnson et al. 1995). Menn derimot, har mer rigide grenser for sin seksualitet, og maskulinitet bygges blant annet på avvisning av homoseksualitet (Vilain, 2010; Eliason, 1995) og på framheving av heteroseksualitet (Anderson & McCormack, 2010).

Slik som kjønnsrollemønstrene føres i arv fra generasjon til generasjon i et samfunn, så føres også seksualiteten videre fra generasjon til generasjon. (Laumann et al., 1994). Holdninger til seksualitet, altså hva som oppfattes som "normalt" eller "naturlig" eller akseptabelt, varierer stort fra samfunn til samfunn og fra tid til tid. I noen kulturer oppfattes seksualiteten for nytelsens skyld, mens den i andre anses den å være til for å føre slekten videre, og i andre igjen anses den for å være en farlig kraft som må kontrolleres (Træen, 1995). Slik styres i stor grad enkeltmenneskets seksualitet, for eksempel gjennom hvordan seksuelle fantasier og tanker konstrueres og tolkes, av samfunnet som personen er født inn i og lever i (Pedersen, 2005; Laumann et al., 1994). Måten som seksualiteten føres videre på i et samfunn er gjerne subtile og usagte, hvilket kan få mennesket til å tro at seksuell atferd og følelser bare er medfødte (Baur & Crooks, 2008). Men slik er det altså ikke. Menneskets seksualitet formes gjennom det vi lærer.

1.5.2 Sex blir til vitenskap

Mot slutten av 1800-tallet begynte vitenskapen å interessere seg for studiet av seksualitet (Johnson et al., 1995). Sigmund Freud var en av de første som tok tak i seksualiteten og anerkjente hvor viktig den er for menneskelig eksistens. Freud så seksualitet som både den primære driften i mennesket og som hovedårsaken til alle former for nevrose, og han utviklet sin stadieteori om barns psykoseksuelle utvikling. Men Freud var også preget av datidens heterosexistiske oppfatninger (Worthington et al., 2002), og forklarte for eksempel

homoseksualitet som en fiksering av den homoerotiske fase i barndommen (Baur & Crooks, 2008).

I 1949 utga Kinsey et al. sitt revolusjonerende verk "Sexual Behavior in the Human Male", og i 1954 "Sexual Behavior in the Human Female". Disse bøkene var resultater av svært omfattende survey-undersøkelser av 12 000 amerikanske menns og kvinners seksualatferd. Kinsey et al. var de første som så for seg seksuell orientering som et kontinuum fra helt hetroseksuell til helt homoseksuell, og et funn var at bare få av deltakerne identifiserte seg på ytterpunktene av skalaen (Worthington et al., 2002). Bøkene skapte enorm debatt, men førte til at mennesker fikk en helt ny forståelse av sin egen seksualitet (Pedersen, 2005).

Selv om Kinseys arbeid ble gjenstand for kritikk, bidro hans forskning til å løfte seksualiteten fram i lyset. Etter Kinsey utviklet seksualitetsforskningen utviklet seg i forskjellige retninger (Johnson et al., 1995). Masters & Johnson ønsket å forstå kompleksiteten i seksuell atferd, spesielt med hensyn til seksuell fysiologi og anatomi, og studerte seksuell aktivitet hos kvinner så vel som menn. I 1966 kom deres "Human Sexual Response", som spesielt satte søkelyset mot den kvinnelige orgasme. Denne boken mottok også en del kritikk, spesielt for å være for fysiologisk og teknisk rettet, og for å se bort fra de relasjonelle og emosjonelle sidene ved seksualitet. Som tidligere nevnt består seksualitet både av fysiologiske og emosjonelle komponenter (Diamond & Savin-Williams, 2004; Levine, 2003; Giles, 1995).

Sosiologien tok også tak i seksualiteten, og uthevet perspektivet om de sosiale kreftene som former menneskelige seksualitet (Pedersen, 2005; Kvaalem & Træen, 1995). Gagnon og Simon ga i 1973 ut boken "Sexual Conduct", som i hovedsak beskriver fenomenet "det seksuelle skript". Dette var bygget på ideen om at menneskets seksualitet læres. For eksempel kan skriptet for "voldtekt" i et gitt samfunn være at overgriperen skal være fremmed for offeret og at voldtekten skal være en overfallsvoldtekt. Slik kan kvinner i dette samfunnet som opplever seksuelle overgrep fra personer de kjenner, kanskje ikke være i stand til å se på hendelsen som et overgrep (Frith, 2009). Det seksuelle skript er således et slags usynlig manuskript som gir en form for resept på hvordan seksualitet skal komme til uttrykk: hvem vi kan ha sex med, når og hvor vi kan ha det, i hvilken rekkefølge de seksuelle handlingene skal komme (eks. først kyssing, så berøring på kjønnsorganer, så samleie), og også hva vi kan gjøre og hvorfor.

På 1970- og 80-tallet så vestlige samfunn en ny åpenhet rundt seksualitet (Johnson et al., 1995). I 1970 kom Masters & Johnsons "Human Sexual Inadequacy" som satte fokus på den

kvinnelige orgasme, startet en nytt yrke - sexterapi. I Norge ble to lover opphevet; avkriminaliseringen av homofili og den såkalte konkubinataragrafen, begge i 1972. Rundt denne tiden med en økende tolerant atmosfære rundt seksualitet (Hill, 2008), begynte også holdningene å forandre seg med hensyn til et tidligere tabu - homofili.

1.5.3 Begrepet heteronormativitet

I 1980 postulerte feministen Rich uttrykket "obligatorisk heteroseksualitet" (Richardson, 1996), i et forsøk på å viske ut de strenge grensene mellom heterofili og homofili. Hun ønsket å rette oppmerksomhet rundt fenomenet heteroseksualitet som sosialt og økonomisk konstruert, og at heteroseksualitet blir pålagt mennesker fra fødselen (Rich, 1993, ref. i Konik & Stewart, 2004). Obligatorisk seksualitet var også ment til å beskrive den institusjonelle håndhevingen av normativ heteroseksualitet i et samfunn, og konsekvensene dette fikk for mennesker med en ikke-heterofil legning. (Seidman, 2009),

Litt senere kom uttrykket "heteronormativitet", som er antakelsen om heteroseksualitet som den eneste og normale seksualiteten i et samfunn, og som et naturlig og tatt for gitt fenomen (Kitzinger, 2005). På denne måten blir andre former for seksualitet, som homoseksualitet, undertrykt og usynliggjort. I denne oppfatningen antas heteroseksualitet å være medfødt (Striepe & Tolman, 2003), og at det er "naturlig" og "normalt" for menn og kvinner å bli tiltrukket av hverandre (Richardson, 1996). Heteronormativitet inkluderer også de subtile, dagligdagse måtene som heteroseksualitet tas for gitt på i et samfunn og hvordan disse holdningene føres videre (f.eks. Martin, 2009; Kitzinger, 2005; Kitzinger, 2005b).

Som seksualitet og kjønnsroller, går også heteronormativitet i arv. Studier har vist at foreldre overfører heteronormative holdninger til sine barn på forskjellige måter. Mødre som mistenker at det er en mulighet for at barna deres kan ha en "avvikende" seksuell legning, kan ty til forskjellige strategier som å "håpe på det beste" (å gi emnet så lite oppmerksomhet som mulig og håpe at ikke det ikke dukket opp igjen), eller å gi implisitte hint om hva de anser som det riktige å gjøre for barnet. (Martin, 2009). En del fedre føler seg ansvarlige for å videreføre maskuline verdier spesielt til sine sønner, og kan føle et personlig nederlag hvis sønnene skulle vise seg å utvikle en "avvikende" seksuell legning (Elliott & Solobello, 2011). De er også mer aksepterende til døtrenes lesbiske "tendenser" (Kane, 2006). Slik holder heteronormative standard ikke bare homofile utenfor, men også heterofile innenfor normalitetsgrensene (Jackson, 2006).

1.6 Seksuell identitet

Begrepet "seksuell identitet" forveksles ofte med "seksuell orientering" (Worthington, 2002). Begrepene refererer imidlertid til to forskjellige fenomener og de behandles derfor forskjellig i denne oppgaven. Seksuell orientering, eller seksuell legning, refererer til ens predisposisjon; en persons emosjonelle, romantiske eller seksuelle tiltrekning mot en annen person, basert på den personens kjønn og seksuelle karakteristika. Legning kan rangeres fra helt heteroseksuell til helt homoseksuell. Seksuell orientering regnes som noe man ikke velger selv, men noe en person er disponert for. Seksuell identitet derimot, refererer til en persons anerkjennelse og identifisering av denne predisposisjonen, altså noe en tilegner seg. Seksuell legning er således bare et aspekt av en persons seksuelle identitet.

1.6.1 Seksuell identitet og stadiemodellene

Når det gjelder identitet i forhold til seksuell identitet, så har dette temaet stort sett blitt oversett i litteraturen (Kroger, 2007; Ellis, 2000). Vi vet lite om seksualitetens påvirkning på identitetsutviklingen hos unge (Chapman & Werner-Wilson, 2008). Siden synliggjøringen av homofili og begreper som obligatorisk seksualitet på 1970-tallet, har mesteparten av forskningen beskjeftiget seg med utvikling av minoritetsidentitet, altså lesbisk, bifil eller homofil identitet (Dillon, 2011; Worthington, 2002). I løpet av denne perioden dukket det opp flere modeller for utvikling seksuell identitet (Savin-Williams, 2011), men den mest banebrytende modellen var Cass sin modell (Dillon et al., 2011). I 1979 utviklet hun sin 6-stadiemodell for identitetsutvikling, blant annet basert på at en person selv spiller en aktiv rolle i sin egen utvikling. Cass la også vekt på viktigheten av interaksjonen mellom individet og miljøet rundt (Cass, 1979). I senere tid har denne modellen mer blitt sett på som en modell for "komme-ut"-prosessen for seksuell minoriteter heller enn en modell for seksuell identitet (Dillon et al, 2011; Savin-Williams, 2006) Det har også vært liten empirisk støtte for disse tidlige modellene (Savin-Williams, 2011). I kjølevannet av Cass sin modell, har nye modeller for utvikling av lesbisk/homofil identitet dukket opp, de fleste med liknende trekk (McCarn & Fassinger, 1996). McCarn & Fassinger utviklet i 1996 en modell som tok hensyn til tilhørighet både på et individuelt plan (anerkjennelsen om at en er annerledes) og på et gruppeplan (erkjennelsen om at det finnes flere mulige seksuelle orienteringer).

Forskning som adresserer hvordan heteroseksuelle personer opplever sin seksuelle identitet, er også meget sparsom (Worthington, 2002), og har hatt begrenset fremgang (Dillon et al.,

2011). En årsak til dette kan være heteronormative oppfatninger om heteroseksualitet som et "medfødt" og "naturlig" fenomen, og at heteroseksualitet ikke anses som nødvendig å ses grundigere på (Morgan, 2012; Fassinger, 2000, ref. i Worthington, 2002).

Det siste tiåret har det allikevel dukket opp en håndfull studier som tar opp utviklingen av heteroseksuell identitet. Her nevnes Worthington et al.'s (2002) modell for heteroseksuell identitet. Den ble bygget på McCarn & Fassinger modellen, og ser på utvikling av seksuell identitet som en prosess påvirket av både biologiske, psykologiske, mikrososiale og sosiale faktorer. Begge modellene foreslår et individuelt og et sosialt aspekt i utviklingsprosessen.

1.7 Studiens rammeverk

Rammeverket for denne oppgaven Dillon et al.'s (2011) universelle modell for utvikling av seksuell identitet. Dillon et al. (2011) definerer utvikling av seksuell identitet som en individuell og sosial prosess der en person erkjenner og definerer sine seksuelle behov, sine verdier og seksuelle orientering, sine preferanser for seksuell aktivitet og seksuelle partnere og måter å uttrykke sin seksualitet på. De legger til at denne prosessen også innebærer en bevissthet av medlemskap i enten en dominant, privilegert gruppe (heteroseksuell), eller i en marginalisert, minoritetsgruppe (homofil, lesbisk eller biseksuell). Med gruppen en føler medlemskap til, hører også med et sett av holdninger, oppfatninger og verdier med hensyn til medlemmer i de andre seksuelle identitetsgruppene.

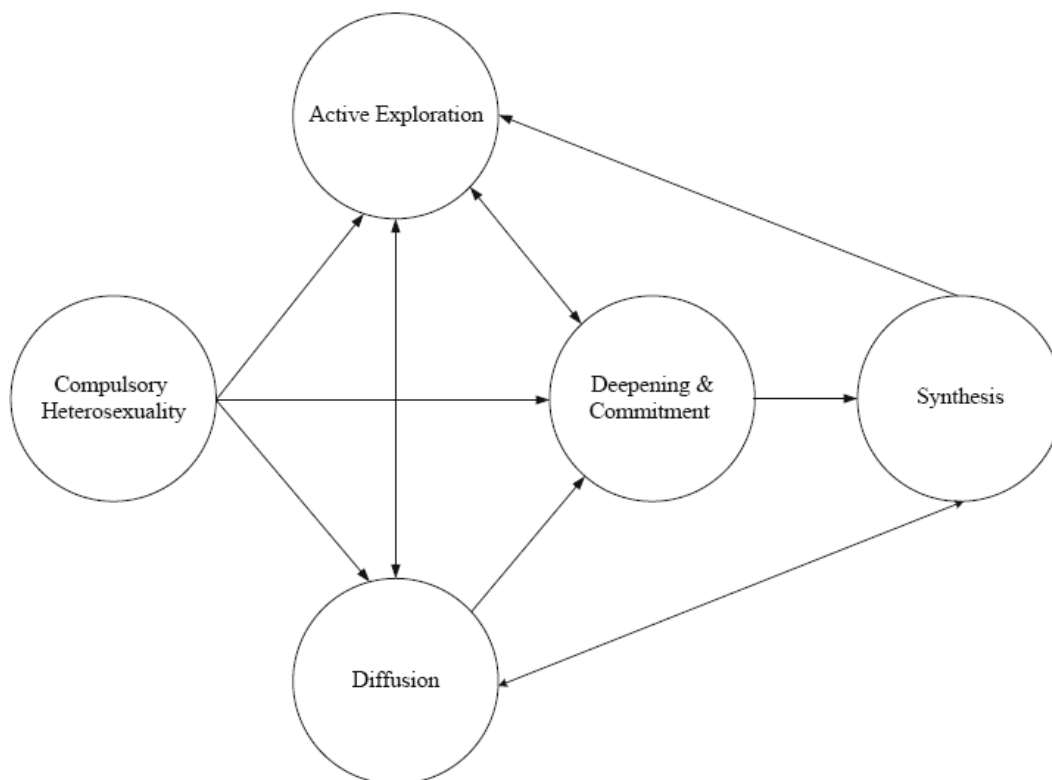
Dillon et al. (2011) ønsker å introdusere en global modell for utvikling av seksuell identitet som ikke gruppe-spesifikk, som de tidligere modellene har tendert til å være (Dillon et al, 2011). Modellen er delvis bygget på McCarn & Fassinger-modellen for lesbisk og homofil utvikling, og delvis på Worthingtons modell for heteroseksuell utvikling.

Dillon et al.'s (2011) modell beskriver to parallelle, gjensidige faktorer for utvikling; en individuell utviklingsprosess for seksuell identitet og en sosial identitetsprosessen. Disse to prosessene kan finne sted innenfor fem distinkte stadier i den seksuelle identitetsutviklingen. De fem stadiene er fleksible, og en person kan på hvilket som helst tidspunkt i livet vende tilbake til de forskjellige stadiene. Modellen er ment å være en multidimensjonell modell som inkluderer flere aspekter innen seksuell identitet. Den sosiale prosessen inkluderer anerkjennelsen av seg selv som et medlem i en gruppe med lik seksuell identitet, og med holdninger mot andre grupper med forskjellig seksuell identitet. Gruppen man identifiserer

seg med kan godt være forskjellig fra ens seksuelle orientering. For eksempel kan en person identifisere seg som heteroseksuell og samtidig være medlem i sosiale grupper med andre seksualitetsorientering.

1.7.1 Modell for utvikling av seksuell identitet

Figur 1

De fem stadiene i Dillon et al.'s (2011) modell for utvikling av seksuell identitet

1. Obligatorisk seksualitet. Som tidligere nevnt ble dette begrepet først foreslått av Rich i 1980 som antakelsen av heteroseksualitet som det eneste normale og universelle, og at emosjonell og seksuell tiltrekning mellom mann og kvinne er medfødt. Derfor opplever de fleste mennesker liten bevisst tenkning rundt sin tilpasning til obligatorisk heteroseksualitet. Mange har ikke en gang tenkt over sin seksualitet eller at det kan finnes alternativer til heteroseksualitet. Personer som befinner seg i dette stadiet kan være i alle aldre; barn som ikke har hatt muligheten til å tenke over sin seksualitet på et bevisst nivå, og mange voksne

som aldri har reflektert over alternativene til heteroseksualitet. Da heteroseksualitet er normen i de fleste kulturer i dag (Dillon et al., 2011), vil de fleste mennesker ha dette som sitt utgangspunkt - et utgangspunkt som er pålagt utenfra. Denne statusen ligner mye på Marcias foreclosed identitetsstatus.

På gruppenivå aksepteres antakelsen om heteroseksualitet som normalt, uten spørsmål. Mennesker i denne statusen antar at alle andre i det mikrososiale nivå også er heteroseksuelle, og individer med en ikke-heteroseksuell orientering blir stereotypert og fordømt.

2. Aktiv utforskning. Typisk for dette stadiet er en meningsfull utforskning, evaluering eller eksperimentering av en persons seksuelle behov, verdier, orientering og måter for seksuelt uttrykk. Utforskningen går forbi det som er sosialt akseptert. Aktiv utforskning skiller seg fra naiv eksperimentering på tre viktige måter: a) utforskning kan være kognitiv eller atferdsmessig, b) aktiv utforskning er meningsfull og ofte målrettet, c) oppfatningen om heteronormativitet antas å bli utfordret eller forlatt. Flere faktorer kan fremme eller hindre denne utforskningen, for eksempel hvis en person vokser opp i et miljø eller religion som dikterer at det eneste akseptable er seksuelle forbindelse med motsatt kjønn innenfor ekteskap. Aktiv utforskning kan arte seg veldig forskjellig uavhengig av miljømessige faktorer. Denne prosessen ligner mest på Marcias moratorium status, og vil mest sannsynlig oppstå i pubertetsalderen.

Gruppetilhørighet blir framtrødende for personer i denne fasen. En bevissthet om tiltrekning av samme kjønn kan resultere i a) å sette spørsmålstegn ved heteroseksualitetens privilegerte status i samfunnet, b) opprettholdelse av negative holdninger mot en selv og andre ikke-heteroseksuelle, c) utforskning av ens egne holdninger til seksuelle minoriteter som gruppe eller til individer i denne gruppen. Systemisk homonegativitet er en sterk kraft, og derfor er det mest sannsynlig bare individer som identifiserer seg som en minoritet (altså ikke-heteroseksuell) som kommer til å utforske alle områdene av sin seksuelle identitet. Heteroseksuelle personer vil mest sannsynlig ikke utforske alle disse. Personer som identifiserer seg som heteroseksuelle kan undertrykke og skjule homoerotiske følelser og atferd, eller kan eksperimentere (åpent eller skjult) med seksuelle erfaringer (med samme kjønn) uten å identifisere seg med minoritetsgruppen (Diamond 2008; Worthington, 2004). Slik kan ens seksuelle atferd og ens seksuelle identitet hva angår orientering skilles fra hverandre, dette for at personen skal opprettholde medlemskapet i den dominante gruppen. Det å uttrykke negative holdninger mot ikke-heterofile, kan også tjene som et uttrykk for mer

selvfølelse, for eksempel holdninger som er del av ens religiøse identitet (Cook et al., 2008). Uansett hevder Dillon et. al. (2011) at å aktivt utforske sin seksualitet korresponderer med positive holdninger overfor seksuelle minoritetsgrupper og mindre selvstigma, sammenlignet med obligatorisk heteroseksualitet. Dillon et al. (2011) foreslår to mulige utganger fra aktiv utforskning: diffusjon eller dypere engasjement.

3. Diffusjon. Identitetslitteraturen (f.eks. Archer & Waterman, 1990) beskriver to typer identiteter: diffused diffusion og carefree diffusion. Sistnevnte beskriver en person som er uinteressert og fornøyd med tingene slik som de er. Hva gjelder utvikling av seksuell identitet, så antas disse personene ikke å være så interessert i å utforske sin seksualitet ("jeg bryr meg ikke"). Noen ganger kan dette stadiet være vanskelig å skille fra aktiv utforskning grunnet den tilfeldige eksperimenteringen. Forskjellen er at utforskningen i dette stadiet mangler målrettet vilje. Det er verd å merke seg at diffusjon vanligvis oppstår sammen med andre former for psykologisk stress. Ut fra dette tenker Dillon et al. (2011) seg at mennesker som erfarer diffusjon også har identitetsforvirring i andre områder av livet. Mulige veier ut av diffusjonsstadiet kan være både å gå tilbake til obligatorisk heteroseksualitet, eller å gå videre til aktiv utforskning (sistnevne ofte ved hjelp av profesjonell hjelp).

4. Dypere forpliktelse. Dette stadiet minner mest om Marcias achieved identitetsstatus. Personer som entrer dette stadiet opplever, uavhengig av sin seksuelle legning, en bevegelse mot større forpliktelse for sine identifiserte seksuelle behov, verdier, seksuell orientering eller preferanser for aktiviteter og partner og måter å uttrykke seg seksuelt på (altså definisjonen av seksuell identitet). Personer som når dette stadiet kan ha hvilken som helst seksuell orientering. Det som skiller dette stadiet fra Marcias achieved identitetsstatus er at det skal være mulig å nå dette stadiet uten å ha vært innom aktiv utforskning først. Dett gjelder først og fremst heteroseksuelle personer, da de jo tilhører den dominerende gruppen i samfunnet. Personer med ikke-heteroseksuell identitet antas å nesten alltid gå igjennom aktiv utforskning før de når dette stadiet.

På et gruppenivå vil disse personene (både heteroseksuelle og ikke-heteroseksuelle) mest sannsynlig gå bort fra den heteronormative antakelsen om heteroseksuelle som den privilegerte, dominante majoritetsgruppen. Tre mulige veier antas ut av dette stadiet: a) syntese, b) tilbake til aktiv utforskning c) tilbake til diffusjon.

5. Syntese. Dette stadiet kan beskrives som en tilstand av kongruens mellom de individuelle og sosiale prosessene i utviklingen av den seksuelle identitet. I dette stadiet kommer personen til en forståelse av sin seksuelle identitet som oppfyller egne selv-definisjoner. Dette overføres til personens holdninger og atferd overfor både heteroseksuelle og ikke-heteroseksuelle individer. Dillon et al. (2011) mener at personer som når dette stadiet må ha vært innom aktiv utforskning for å kunne utvikle en så bekræftende og fleksibel og nyansert tenkning i forhold til seksuelt mangfold.

1.8 Forskningsspørsmål

Målsettingen med studien er å utforske hva slags forståelse norsk ungdom har av seksualitet, innenfor rammene av www.klara-klok.no. Funnene vil bli sett i lys av Dillon et al.'s (2011) modell for seksuell utvikling. Ungdoms forståelse av seksualitet og seksuelle identitet i forhold til identitet vil bli forsøkt belyst ut fra følgende forskningsspørsmål:

- 1 Hvilke spørsmål har ungdom rundt sin seksuelle legning?
- 2 Hvordan påvirkes unge av det sosiale aspektet av seksualitet?
- 3 Hva får ungdom til å stille spørsmål ved sin seksualitet?
- 4 Hvordan oppleves det å ha en seksuell legning som avviker fra normen?
- 5 Hvordan ser ungdommer på forholdet mellom sex og kjærighet?

2 Metode

2.1 Valg av forskningsdesign

Hensikten med denne studien er å undersøke hva ungdom i Norge er opptatt av rundt sin seksualitet og spesielt sin seksuelle legning. Materialet som skal analyseres, er skrevne spørsmål som ungdom har stilt på internettsiden www.klara-klok.no. Det er grunn til å anta at denne datakilden kan gi innsyn i ungdoms opplevelse av sin seksualitet, og en kvalitativ tilnærming synes derfor som et naturlig valg i denne studien.

En kvalitativ tilnærming består av forskningsstrategier som utforsker, beskriver og fortolker hvordan mennesker opplever og forstår sin verden (Smith, 2008), samt muliggjør en helhetlig forståelse av fenomenet som skal studeres (Svartdal, 2004). Fenomenet i denne studien er ungdoms forståelse av sin seksualitet slik det kommer til uttrykk på Klara Klok.

Et mål i kvalitative metoder er å oppnå en forståelse av sosiale fenomener i en naturlig kontekst. Det legges spesiell vekt på den enkeltes perspektiv (Howitt, 2010). Da en og samme virkelighet kan forstås fra flere perspektiver blir fortolkningen særlig viktig i kvalitativ forskning (Thagaard, 2009). Fortolkningsprosessen reiser også metodologiske utfordringer. Det finnes et antall av kvalitative strategier for systematisk innsamling, organisering og tolkning av tekstlig materiale (McLeod, 2011; Malterud, 2004), og det er derfor viktig at prosessene som fører til resultatene presiseres og tydeliggjøres. Fremgangsmåter for datainnsamling, analyseprosedyre og hvordan resultatene tolkes, skal redegjøres for slik at resultatene blir troverdige og overførbare (Thagaard, 2009). Da ikke alle perspektiver er like relevante for problemstillingen som ønskes belyst, får forskerens perspektiver og posisjon stor betydning for hva slags kunnskap som produseres (Malterud, 2004).

Et fellestrekk for de fleste kvalitative tilnærminger er at dataene som analyseres og fortolkes og uttrykkes i tekst (Thagaard, 2009). Hvilken form teksten har, er avhengig av hvilken metode som benyttes. Det kan være skriftlig materiale fra samtaler, intervjuer, observasjon eller skriftlig kildemateriale (Malterud, 2004). I sistnevnte representerer teksten i seg selv kildematerialet. Slike tekster skiller seg ut fra andre type tekster, som for eksempel transkriberte tekster av intervjuer (Silverman, 2004). Tekster som allerede foreligger, har blitt skrevet for et helt annet formål enn et forskningsprosjekt. Denne type data er ikke påvirket av

forskerens nærvær og de er heller ikke deltakerpåvirket, hvilket kunne vært mulig i for eksempel et dybdeintervju. Disse tekstene er skrevet i en naturlig kontekst og gjenspeiler hvordan skriveren oppfatter sin verden.

Analyser av allerede foreliggende tekster kalles tekstanalyse (Silverman, 2004). Tradisjonelt er denne type analyse sett på som et supplement til observasjon og intervju (Thagaard, 2009) eller som en del av andre analyser (Silverman, 2004). Jeg velger her å bruke tekstanalyse fordi jeg mener at spørsmålene norsk ungdom stiller på Klara Klok gjenspeiler på en troverdig måte hvordan de oppfatter sin seksualitet.

Analysen i gjeldende studie er i hovedsak kvalitativ, med kvantitative innslag. Hensikten med dette er å først oppnå en innledende oversikt over materialet, etterfulgt av en dypere forståelse av fenomenet. Slik tilføres analysen både bredde og dybde. Den kvantitative analysen gjennomføres først, og består av en innholdsanalyse av spørsmålene som ungdommene spør. Utover dette er analysen av kvalitativ art hvor tematisk analyse har blitt benyttet. Tematisk analyse er en variant av ”grounded theory” (McLeod, 2011; Charmaz, 2003) og ble valgt grunnet sin fleksibilitet og da den er spesielt godt egnet til et datamateriale som er rikt og detaljert (Braun & Clarke, 2006). Begge analysene blir i sin helhet beskrevet under.

2.2 Materiale

Det datamaterialet som denne studien baserer seg på, er spørsmål som ungdommer stiller på internettsiden klara-klok.no. I det følgende presenteres datamaterialet, og viktige trekk trekkes fram.

Som nevnt er Klara Klok en internettbasert spørsmåls- og svartjeneste hvor ungdom og unge voksne inviteres til å stille anonyme spørsmål om ting de lurer på innen helse, forhold, rusmidler, familie og seksualitet. Innen en uke skal de få et seriøst svar fra et fagpanel. Klara Klok er en åpen internettside, hvilket betyr at en ikke trenger å logge seg på med brukernavn og passord. Både spørsmålene og svarene legges ut på spørresiden og er tilgjengelige på internett for alle som besøker Klara Klok. Ungdommene som skriver til Klara Klok i det utvalgte materialet er i alderen 12 - 29 år, med hovedvekt på 14 - 16 år. Det er litt flere jenter enn gutter som spør. Da denne studien tar for seg ungdoms forståelse av seksualitet, er spørsmålene samlet fra emnet ”seksuell legning”.

Det er grunn til å anta at sannsynligheten er større for at ungdommene tør å stille spørsmål på Klara Klok som de ikke ville gjort ellers, hos for eksempel en helsesøster eller en intervjuer. For det første befinner disse ungdommene seg ikke i en ansikt-til-ansikt-situasjon med en voksen, fremmed person, noe som kan virke skremmende i seg selv når en skal snakke om intime, private ting. Videre er ungdommene på Klara Klok garantert anonymitet. Det eneste de oppfordres til når de skriver, er å oppgi navn, alder og hjemfylke. Men dette er også valgfritt, og flere velger å ikke gjøre det. Videre skriver mange på Klara Klok at de ikke tør å snakke med noen om problemet sitt.

I tillegg til å stille spørsmål på Klara Klok, deler ungdommene sine innerste og mest skambelagte tanker. Med et usminket og direkte språk forteller ungdommene sine historier, basert på hendelser fra eget liv. Noen er korte, andre er lange og kompliserte. Fellesnevneren er at de bærer preg av en ærlighet som kanskje ville blitt borte i en intervjusituasjon.

De aller fleste ungdommene i datamaterialet skriver til Klara Klok fordi de er usikre på sin seksuelle legning. Det er flere grunner til at de har begynt å undre seg over dette. Noen har blitt usikre grunnet en hendelse som nylig har skjedd, som i dette eksempelet:

"en dag da vi hadde svømming så jeg tissen til en av kompisene mine og fikk stå, betyr dette at jeg er homo ?" (310).

Andre igjen har gått med en følelse av å være annerledes i lang tid:

"Har fra tiårsalderen likt jenter og blitt tiltrukket av jenter, uten helt å tenke over det, fordi det har alltid vært slik at "ei jente skal bli tiltrukket av en gutt". Derfor har jeg prøvd å la være å tenke på det" (139a).

Mange av ungdommene uttrykker at de er redde og engstelige, og noen er nysgjerrige og har lyst til å utforske. Førstnevnte gruppe er redde av flere grunner; for eksempel å stå fram til familie og venner med sin "avvikende" legning, eller fordi de tror at de kanskje kan være bifile, lesbiske eller homofile:

"Jeg er redd for at jeg er homo :(jeg bruker mye lengre tid på å runke til jenter enn jeg gjør til gutter :S jeg vet ikke hva jeg skal gjøre hvis jeg er det, tror ikke jeg hadde orket å leve.. jeg hadde blitt insane mobba hvis folk fant ut at jeg var det. jeg så for meg livet med kone og barn og sånt, ikke med en gutt! vær så snill si at man kan gå til psykolog eller no for og fjerne å være homofil..." (244).

Andre har en mer nysgjerrig og utforskende holdning til sin seksualitet, som:

"jeg og min vennine har jentesex hver gang vi møtes 1 helg anhver mnd ca...da fingrer vi hverandre, slikker og kliner. vi elsker det. det trenger ikke og bety av vi er lesper?" (274).

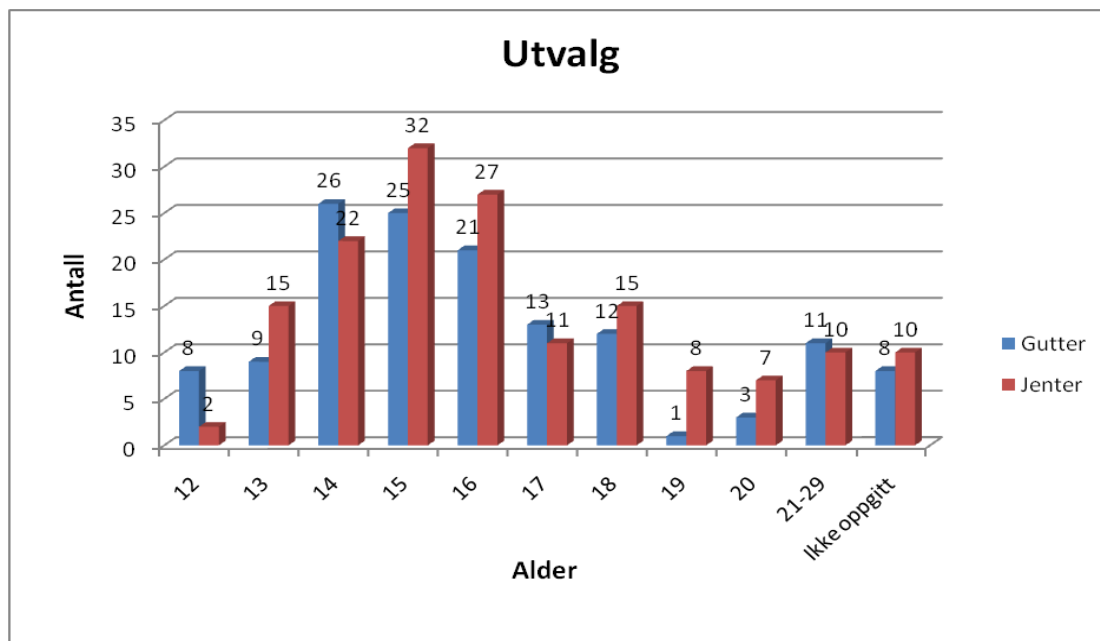
Ikke alle av ungdommene har direkte spørsmål. Mange skriver til Klara Klok fordi de har et behov for å bli hørt, og fordi de har et ønske om forståelse og bekreftelse av hvem de er:

"skulle gjerne ha visst, er det noe galt i å være homo-seksuell? jeg blir ofte mobet for det og jeg skulle gjerne ikke vært det, men sånn ble mitt liv, er det en grunn til at de mobber folk pga homo-seksuell het?" (27). Slik har Klara Klok en terapeutisk funksjon.

2.3 Utvalg

I perioden 1. januar 2008 til 31. oktober 2011 kom det inn 1860 spørsmål til Klara Klok under emnet "seksuell legning". For å oppnå et generalisert utvalg ble hvert sjettede spørsmål valgt ut for analyse, i alt 310 spørsmål. Tabell 1 gir en grafisk fremstilling av utvalget i henhold til fordeling av alder og kjønn.

Tabell 1

Totalt gutter: 137. Totalt jenter: 160. Kjønn ikke oppgitt: 13. Totalt utvalg: 310.

Som vist grafisk i tabell 1 var kjønns- og aldersfordelingen som følger: Av de 310 spørsmålene var 160 innsendere jenter (51,6 %) og 137 var gutter (44,2 %). 13 innsendere (4,2 %) oppga ikke kjønn, og 18 oppga ikke alder. Innsenderne var i alderen 12 - 29 år. Gjennomsnittalder for jenter var 16,2 år og for gutter 16,1 år.

2.4 Etiske betraktninger

Som nevnt er Klara Klok en åpen Internettside hvor en ikke trenger å logge seg på med brukernavn og passord. Både spørsmålene og svarene legges ut på siden, og materialet er således lett tilgjengelig for alle som vil gå inn og lese dem. Samtidig er ungdommens spørsmål og historier svært personlige. På Klara Klok inviteres ungdom til å komme med intime betroelser, og noen av betroelsene er knyttet til møter med andre ungdommer. Slik kan jeg tenke meg at det foreligger et etisk dilemma i form av en potensiell mulighet for krenkelse, hvis den andre personen ikke er klar over at han eller hun har blitt nevnt på Klara Klok.

Den Nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora har utviklet etiske retningslinjer for internettforskning. Hovedregelen er at selv om informasjon som er meddelt i et åpent forum er av privat karakter, så vil en forsker fritt kunne benytte informasjonen til forskningsformål. Det stilles dog krav til anonymisering av sensitiv informasjon som brukes (<http://www.etikkom.no>). Da ungdommene på Klara Klok allerede er garantert anonymitet, anses dette hensynet i vareratt. I en tilsvarende studie utført av Fredriksen, Moland & Sundby (2008) ble det gjort analyse av et internettbasert diskusjonsforum (www.barnimagen.no). Regional etisk komité ble den gang kontaktet, som fant at det ikke var nødvendig med å søke tillatelse på forhånd.

2.5 Prosedyre

Første del av prosessen innebar å samle inn datamateriale fra Klara Klok. Hvert sjettede spørsmål under emnet "seksuell legning" i tidsperioden 1. januar 2008 til 31. oktober 2011 ble kopiert fra internettsiden. Så ble de lagt etter hverandre etter dato i et word-dokument og nummerert.

2.5.1 Kvantitativt – innholdsanalyse

Først ble spørsmålene kategorisert etter kjønn og alder. Videre ble det foretatt en innholdsanalyse, hvor målet var å få en oversikt over hva ungdommene eksplisitt spør om. Innholdsanalyse er en kvantitativ metode som går ut på å etablere et sett av kategorier for deretter å telle antall tilfeller som faller inn i hver kategori (Silvermann, 2004). En grunnleggende forutsetning for generaliserbarhet er at kategoriene er tilstrekkelig presise, slik at de kan gjennomføres i en tilsvarende analyse med samme resultat (Abbott & Bordens, 2005). Spørsmålsutvalget i gjeldende studie var også stort (N = 310) og noen av spørsmålene uklare, og for å oppnå første mulig grad av presisjon ble spørsmålene gjennomlest og kategorisert av to personer uavhengige av hverandre (Yardley, 2008). Deretter ble kategoriene sammenlignet og justert for å oppnå størst mulig presisjon. Spørsmålene ble delt inn i kategorier etter kjønn, alder og type spørsmål. Eksempler på spørsmålskategorier er: "er jeg homo?", "er jeg lesbisk?", "homo og redd", "usikker på seksuell legning generelt" og "ønsker informasjon".

2.5.2 Kvalitativt – tematisk analyse

Etter at den kvantitative analysen var gjennomført, ble tekstene analysert tematisk. Som nevnt er tematisk analyse benyttet i den kvalitative analysen av datamaterialet. Tematisk analyse brukes til å identifisere, analysere og rapportere gjennomgående mønstre som kommer til syne i et rikt datamateriale. Gjennom gjentatte analyser sorteres disse mønstrene inn i meningsfulle kategorier, som igjen danner grunnlaget for overordnede temaer. Temaene fanger opp viktige aspekter ved forskningsspørsmålet, og slik gjør metoden det mulig å tolke forskjellige aspekter ved forskningstemaet (Braun & Clarke, 2006). Et kjernetegn ved tematisk analyse er fleksibilitet. Metoden er ikke avhengig av et pre-eksisterende teoretisk rammeverk, og kan således være både datadrevet eller teoridrevet.

Braun & Clarke (2006) har utviklet seks steg i den tematiske analyseprosessen, og disse følges i denne studien. I det videre følger en utgreiing for hvordan analysen ble gjennomført som anbefalt av Braun & Clarke.

1. Å bli kjent med datamaterialet. Den første fasen i tematisk analyse beskrives av Braun & Clarke som å gjøre seg godt kjent med datamaterialet. Dette oppnås ved grundig gjennomlesing av datamaterialet for å bli kjent med både dybden og bredden i innholdet.

Lesingen bør gjøres på en aktiv måte for å få øye på mulige mønstre og meninger. I denne studien består datamaterialet av spørsmål som ungdom stiller på nettsiden Klara klok. Spørsmålene ble stilt over en periode på nesten tre år, og som nevnt over ble hvert sjette spørsmål valgt ut og kopiert fra nettsiden inn i word-dokument.

Ved første gangs gjennomlesing hadde jeg på forhånd noen tanker og ideer om hva tekstene kunne inneholde. Jeg tenkte meg at ungdommene ville være opptatt av aspekter rundt sin seksuelle legning og at de kanskje ville være engstelige. Etter kopiering inn i word ble tekstene ble grundig gjennomlest, og jeg passet på å lete etter mulige mønstre og ting jeg anså som viktig. Denne holdningen til materialet muliggjorde kjennskap til alle aspektene i innholdet og innledende ideer til mulige temaer (Braun & Clarke, 2006). Etter gjennomlesingen satt jeg igjen med en liste over mulige og mønstre og kategorier. I denne fasen ble også den kvantitative analysen foretatt, hvilket muliggjorde ytterligere gjennomlesinger av materialet.

2. Koding av datamaterialet. Den andre fasen i analyseprosessen går ut på å organisere datamaterialet i meningsfylte segmenter gjennom å produsere koder. En kode refererer til et grunnleggende trekk ved rådataene, en informasjon som kan måles på en meningsfull måte i henhold til fenomenet som skal studeres. Gjennom denne prosessen kan datamaterialet deles inn i til meningsfylte grupper (Braun & Clarke, 2006).

I denne fasen ble ungdommenes spørsmål redusert til mindre meningsfulle avsnitt og lagt inn i et eget skjema. De ble sortert etter forskjellige koder i en kolonne ved siden av, slik at jeg hadde oversikt over hvilke koder jeg hadde kodet avsnittene etter (se appendiks 1). Jeg kodet avsnittene for så mange potensielle temaer som mulig i henhold til Braun & Clarkes anbefalinger, men passet samtidig på å få med omgivende relevant data, slik at ikke sammenhengen forsvant. Slik ble ungdommenes spørsmål og historier redusert til små avsnitt som kunne måles på en meningsfull måte (etter kodene). Da datamaterialet var forholdsvis stort og komplekst, lot flere avsnitt seg kode i flere kategorier. Et eksempel er utdraget

"jeg er jente på 17 og er litt, forvirret. for sirka 3 måneder satte noen gutter på porno på en fest, og det viste to jenter som gjorde "det". Og jeg ble kåt av å se på det og begynte å tenke at jeg var lesbisk" (19),

som kunne kodes i følgende kategorier: "pornobruk", "situasjoner som trigger usikkerhet rundt seksuell legning" og "tenner på samme kjønn". Et annet eksempel er utdraget

"jeg har aldri hatt følelser for en annen gutt eller forelska meg i en. men det er jo noen jeg synes er deilige. jeg vil bare ikke være homo. har alltid sett for meg, meg selv med kone og barn og alt det der. jeg er sterkt radikal kristen og føler bare at jeg skuffer gud på denne måten. er jeg liksom homo...?" (71c).

Dette avsnitte kunne kodes i kategoriene "tenning vs følelser", "redd", "konflikt mellom identiteter" og "heteronormativitet".

3. Å lete etter temaer. I denne fasen begynner utviklingen av overordnede temaer (Braun & Clark, 2006). Her skal de identifiserte kodene gjennomgås og vurderes, og videre sorteres inn i potensielle, overordnede temaer. De kodede datautsnittene sorteres deretter. Etter at alle de 310 spørsmålene var blitt redusert til små avsnitt og kodet, satt jeg igjen med en liste med 33 forskjellige koder som hadde latt seg identifisere i datasettet. De forskjellige kodene med de tilhørende avsnittene ble så lagt i egne skjemaer (se appendiks 2) og systematisk gjennomgått for å se etter fellestrekk på tvers av deltakerne (Haavind, 2001).

Noen koder var sterke og gikk videre å forme et eget, overordnet tema, som for eksempel "heteronormativitet". En del av kodene var overlappende, som for eksempel "situasjoner som trigger usikkerhet rundt legning" og "tenner på samme kjønn", og ble foreløpig slått sammen. Noen koder ble plassert i flere temaer da de belyste ulike aspekter ved temaene, for eksempel "venner" og "familie" som ble plassert både i temaet "heteronormativitet" og i temaet "redd". Noen koder passet ikke inn i noen temaer, og fikk således navnet "restkategori". Noen få koder ble vurdert som lite hensiktsmessige, som for eksempel "på fest", og kassert. De tilhørende avsnittene ble da sortert inn i mer passende kategorier.

Dette var en nitidig prosess hvor jeg stadig måtte gjennomgå og omrokkere kodene og avsnittene for å oppnå best mulig samsvar. Som hjelpemiddel tok jeg i bruk flyttdiagram for å få en visuell oversikt over hvordan kodene var relatert til hverandre, hvordan temaene var relatert til hverandre og forholdet mellom de forskjellige nivåene i temaene (Braun & Clarke, 2006). Til slutt satt jeg igjen med en oversikt over foreløpige ulike temaer, som hver hadde underkategorier som var forbundet med hverandre.

4. Gjennomgang av foreløpige temaer. I denne fasen skal de foreløpige temaene gjennomgås grundigere (Braun & Clarke, 2006). Patton (1990) beskriver prinsippet om indre homogenitet og ytre heterogenitet, hvilket betyr at de overordnede temaene skal være forskjellige fra hverandre da de beskriver ting, men innbyrdes ha likhet. Først gikk jeg

igjennom hvert av temaene, hver for seg, ved å lese igjennom avsnittene for å se om de reflekterte temaets innhold. Kategoriene ble så gjenstand for ytterligere justeringer. Noen ble kombinert, andre ble delt inn i andre kategorier og andre ble fjernet. Braun & Clarke (2006) anbefaler så en validering av temaene i forhold til datamaterialet ved en gjennomlesing av hele datasettet, altså alle de 310 spørsmålene. Dette ble gjort, og informasjon som hadde gått tapt på et tidligere tidspunkt ble fanget opp og kodet. Etter dette hadde jeg oppnådd en rimelig god oversikt over temaene, hvordan de passet sammen og hvordan de reflekterte rådataene.

5. Definerings og navngivning av tema. Nå hadde jeg med fire overordnede temaer som jeg syntes fanget opp forskjellige aspekter ved datamaterialet. Hvert tema hadde også underkategorier, som relaterte til hverandre. I denne avsluttende fasen skulle temaene avgrensnes og navngis. Det var ønskelig å gi temaene og underkategoriene navn som reflekterte essensen i meningsinnholdet. For å sikre troverdighet ble temaene og underkategoriene diskutert med veileder.

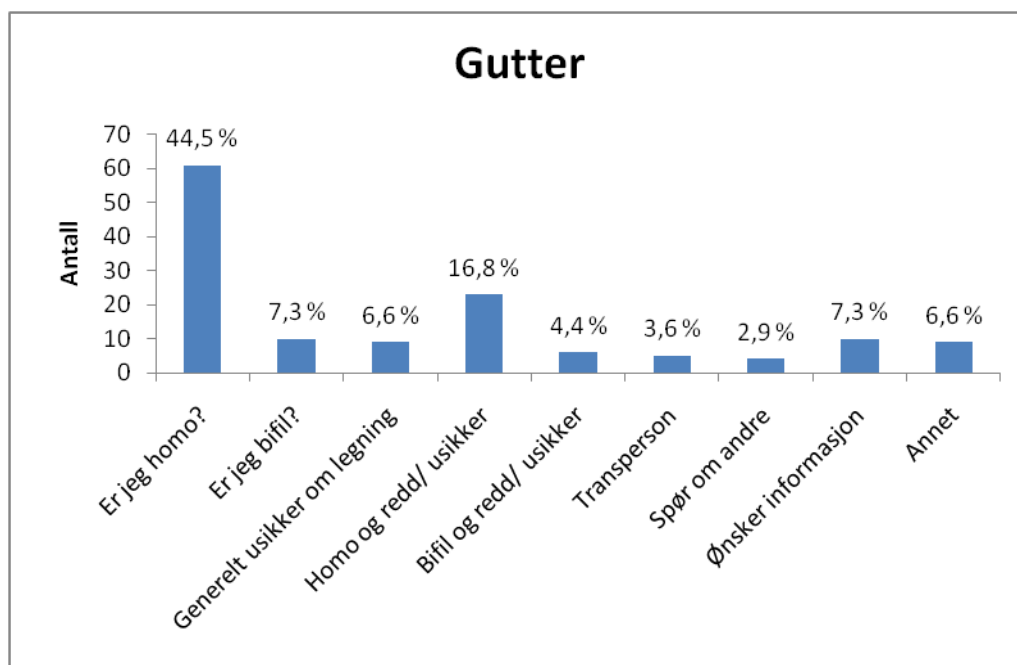
3 Resultater

Studiens hensikt er å undersøke ungdoms forståelse av egen seksualitet slik det kommer til uttrykk på internettsiden klara-klok.no. 310 spørsmål ble hentet fra fanen "seksuell legning" og analysert; først kvantitativt, så kvalitativt. Datamaterialet ble først analysert gjennom en innholdsanalyse for å få en oversikt over hva de unge spurte som. Det ble så analysert gjennom en tematisk analyse for å utforske de underliggende temaene. Fire overordnede temaer ble identifisert: "heteronormativitet", "tiltrekning og utforskning", "redd" og "sex og kjærlighet". Resultatene av innholdsanalysen og den tematiske analysen blir presentert under hver for seg, respektivt.

3.1 Innholdsanalyse

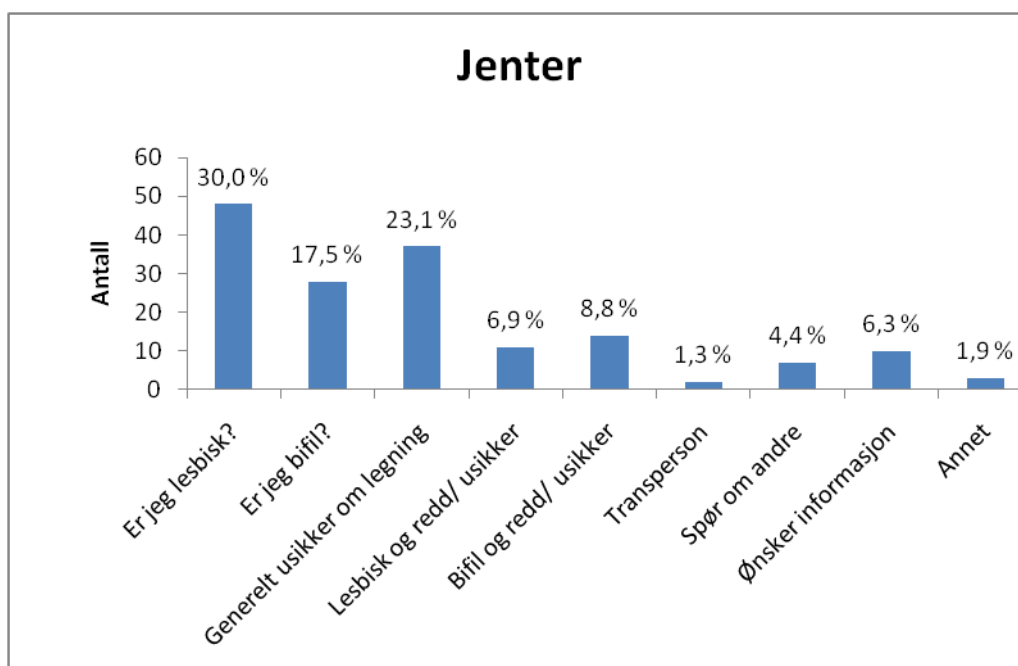
1. Hvilke spørsmål har ungdom rundt sin seksuelle legning?

Tabell 2

Totalt gutter: 137

Tabell 3

Totalt jenter: 160

Resultatene av innholdsanalysen er presentert visuelt i to stolpediagram, inndelt etter kjønn (se tabell 2 og 3). Som vist i tabell 2 og 3 på neste består den aller største gruppen av ungdom som har et behov for å vite om de er homofile (44,5 %), lesbiske (30,3 %) eller bifile (7,3 % av guttene og 17,5 % av jentene). Mange er også usikre på sin seksuelle legning generelt (23,3 % av jentene og 6,6 % av guttene). Ungdommene opplyser også om hva som har utløst denne usikkerheten om hvilken seksuell legning de har, og dette vil bli behandlet i den tematiske analysen. Det andre fremtredende temaet er at mange av ungdommene i denne gruppen uttrykker at de er redde og engstelige (15,7 % av jentene og 21,2 % av guttene), og har spørsmål om dette.

Det er en ujevn fordeling mellom guttene og jentene i kategoriene "er jeg homo?", "er jeg bifil?" og "usikker på seksuell legning generelt" (se tabell 2 og 3). Hos jentene er det forholdsvis jevnt mellom de tre kategoriene med en liten overvekt i kategorien "er jeg lesbisk?", mens hos guttene er det et overveldende flertall i kategorien "er jeg homo?".

Blant de ungdommene som tilla seg selv en ikke-heterofil legning, var det mange som var redde og usikre, slik som i dette eksempelet:

"jeg tror jeg er bifil er ganske sikker og jeg blir tiltrukket av begge kjønn jeg har vært det i 2 år nå og har ikke fortalt det til noen. nesten alle vennene mine kaller hverandre for homo og homser meg også. Jeg er veldig usikker på om jeg skal fortelle det til noen" (272).

I denne gruppen var det litt flere gutter enn jenter som følte seg redde (se tabell 2 og 3), og ingen hadde utelukkende positive følelser for det å ha en ikke-heterofil legning; alle var enten redde og usikre, eller opplevde ensomhet eller savn, som i dette eksempelet:

"Jeg er en gutt på 14 som har gjort det klart for meg selv at je er Bifil, jeg er egentlig ganske fornøyd med det. Jeg på en side har så lyst til å gå offentlig ut med det, og noen ganger er jeg helt klar for det, men så hører jeg noen disse (= rakke ned på) homser og jeg blir like sikker på at hemmeligheten skal med meg i graven" (88a).

Denne gutten hadde akseptert sin seksuelle legning. Han hadde et ønske om å fortelle det til omverdenen, men kvitte seg fordi han opplevde å være omgitt av et homofobt miljø og var redd for konsekvensene det kunne få for ham.

En liten gruppe av ungdommene (3,7 % av guttene og 1,3 % av jentene) følte seg som transpersoner og hadde bekymringer og spørsmål rundt dette:

"Hei jeg er ei jente på 16 som føler meg fanget i en guttekropp. Jeg prater allerede med psykolog på barn og ungdomspsykiatrien om dette og psykologen vet hvordan jeg føler dette, men vi prater mest om hvordan jeg skal si det til familien min fordi jeg er redd for reaksjonene deres" (147a).

En annen liten gruppe av ungdommene hadde spørsmål om andre mennesker (2,9 % av guttene og 4,4 % av jentene). Dette var enten søsken eller venner som er genuint bekymret på sine respektives vegne, slik som denne storesøsteren:

"Lillebroren min er bifil (helt sikkert homofil), og jeg har så tungt av å vite dette. Hvordan klarer han å leve, når alle guttene i vennegjengen bruker homo som skjellsord? Jeg er så sint på alle foreldre rundt om i landet som ikke bryr seg om hvor slemme barna deres er. Lillebroren min er en sårbar ung mann, snart myndig, og alt han holder inni seg gjør meg vondt" (108).

En del av ungdommene skrev til Klara Klok fordi de ønsket informasjon (7,3 % av guttene og 6,3 % av jentene). Type av informasjon de ønsket varierte. Noen ønsket faktainformasjon, slik som:

"Kan homofiliteit ligge i familien?" (51).

Andre igjen ønsket en litt annen type informasjon, som:

"Kommer Homofile og lesbiske til Himmelen?" (279).

Det siste eksempelet er tilsynelatende et faktaspørsmål, men hadde et implisitt budskap. Kanskje hadde ungdommen gått og grublet og bekymret seg, og dette spørsmålet vil kreve en annen type svar enn det første.

3.2 Tematisk analyse

Hvilke temaer var det som lå implisitt i ungdommenes spørsmål og historier på Klara Klok? Gjennom den tematiske analysen har jeg identifisert fire overordnede temaer (heteronormativitet, tiltrekning og utforskning, redd, sex og følelser) med tilhørende underkategorier. Disse presenteres suksessivt. Figur 2 - 5 gir en visuell framstilling av resultatene.

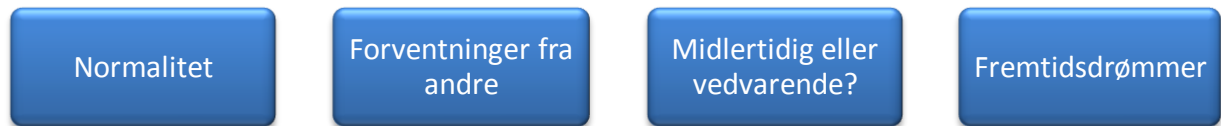
2. Hvordan påvirkes ungdom av det sosiale aspektet ved seksualitet?

3.2.1 Heteronormativitet

"....JEG HAR IKKE LYST TIL Å VÆRE HOMO, jeg vil være NORMAL!..." (160c)

Heteronormativitet er oppfatningen av heteroseksualitet som den naturlige og normale seksualiteten i et samfunn, og de subtile, dagligdagse måtene som denne tas for gitt på (f.eks. Kitzinger, 2005; Martin, 2009). Dette fenomenet gjennomsyret også det meste av datamaterialet. De aller fleste spørsmålene ungdommene hadde om sin seksuelle legning handlet om forskjellige typer brudd på det heteronormative. Jeg identifiserte fire aspekter av heteronormativitet som påvirket ungdommen på forskjellige måter; normalitet, forventninger og krav fra andre i ungdommens miljø, oppfatningen av det som skjer som bare en fase de går igjennom og ungdommenes framtidsdrømmer.

Figur 2

Normalitet. Heteronormativitet definerer grensene for hva som er normal seksuell praksis (Martin, 2012). 39 av ungdommene i utvalget hadde forskjellige forestillinger om normalitet i forhold til seksualitet. Noen var engstelige fordi de på en eller annen måte hadde beveget seg utenfor grensene av det normale, og hadde et ønske om å befinne seg innenfor det de selv anså som normalt. De hadde for eksempel nylig opplevd noe som rokket ved synet på seg selv som normal, som nr 72:

"Jeg er en gutt på 16 år som går med en konstant frykt for å være homofil. Får nesten ikke sove på grunn av denne angsten. Det hele begynte vel med at jeg så på homoseporno en god stund siden noe som førte til at jeg tente på guttesex. Nå vil jeg bare ha vekk alt dette og bli normal igjen. Jeg lurte vel egentlig på om dette er normalt eller om det er noe jeg kan gjøre for å få det bort slik at jeg føler at jeg liker jenter igjenn..."

Denne gutten hadde opplevd noe (sett på homofil pornografi) som er et stykke utenfor det heteronormative og også det normale. Den verste opplevelsen var at han faktisk tente seksuelt på denne type pornografi, og nå skulle han ønske han kunne skru tiden tilbake slik at han kunne bli normal igjen, altså føle tiltrekning til jenter. Flere av ungdommene slet med slike tanker, som dette eksempelet:

"Er jeg homo fordi jeg liker å bli runket av en annen gutt? Jeg har ofte hatt ulike fantasier om gutter, at jeg har runket dem osv. Håper inderlig jeg ikke er homo, men at dette heller er normalt" (38).

Denne gutten hadde ikke gjort seg erfaringer som regnes som avvikende, men han hadde oppdaget at han fikk fantasier som handlet om homofil sex. Dette regnes også som unormalt i følge den heteronormative norm, og han skrev til Klara Klok med ønske om bekreftelse på at tankene hans kanskje ikke var unormale allikevel. Han ønsket fortsatt å befinne seg innenfor normalitetsgrensene, altså å ikke være homofil (som ville være et alvorlig brudd på den

heteronormative norm).

Andre av ungdommene var opptatt av å utvide normalitetsbegrepet. Dette var ungdommer som hadde erkjent en ikke-heteroseksuell legning for seg selv, altså en avvikende legning:

"...også blir jeg veldig såra påenmåte over at folk kaller hverandre for lesber og homser osv. jeg blir skikkelig daff, spesielt når det er venna mine. Jeg vil ikke si til venna mine og foreldra mine at jeg er homofil, jeg vil at de liksom skal ta det som en selvfølge, at det er normalt" (148c).

Denne jenta ga uttrykk for et ønske om å bli innlemmet i det normale, om å bli godtatt med sitt avvik. Hun ønsket at omgivelsene skulle akseptere henne, at normalitetsgrensene kunne bli utvidet til å gjelde alle.

Dette ønsket om å utvide normalitetsgrensene kunne ses i flere av ungdommene, som for eksempel hos nr 278:

"Jeg har ei bestevenninne som er lesbisk, og jeg har hatt en drøm nå om at vi dusjer sammen og har sex. Nå i det siste har det blitt litt intimt mellom oss, litt små nussing også, men kun vennlig. Jeg kunne nok ha hatt sex med henne også om det hadde kommet opp. Men det jeg lurer på er om dette er normalt? og være seksuelt tiltrukket av ei lesbisk venninne?".

Jenta var opptatt av at hun var i ferd med å krysse over normalitetsgrensen. Hun opplevde en konflikt mellom å følge sine impulser eller å la seg styre av normen. Derfor ønsket hun en bekreftelse på hvor grensene gikk, og eventuelt et klarsignal til å kunne følge kroppen sin. I neste eksempel har innsenderen krysset over:

"Jeg og venninnen min liker å ta varandre på kjønnsorganene. tror du vi er lesber?? vi liker å ta på hverandre, vi får en god følelse i kroppen. er dette unormalt??" (6).

Jenta hadde ikke bare lekt med tanken, men aktivt utført lesbiske handlinger. Nå følte hun på motsetningen om å gjøre det som følte riktig for henne, eller la normen overstyre slik at hun beholdt statusen som normal. Hun skrev til Klara Klok for en bekreftelse på at hun fortsatt befant seg innenfor normalitetsgrensene.

Forventninger fra andre. Et aspekt av heteronormativitet er verdier som tiltrekning, kjærlighet og ekteskap mellom mann og kvinne (Kitzinger, 2005), samt tradisjonelle kjønnsrollemønstre (Dillon et al, 2011). Gutter og jenter skal bli forelsket i hverandre og gifte

seg. Kvinnen skal få barn og mannen har hovedansvaret for å forsørge familien sin. En måte som slike verdier føres videre på i et samfunn, er gjennom dagligtalen mellom foreldre og barn (Kitzinger, 2005). 14 av ungdommene på Klara Klok hadde lagt merke til denne overføringen av heteronormative verdier, spesielt fra velmenende foreldre:

"Jeg har kommet fram til at jeg liker jenter og jeg har godtatt den jeg er. Jeg tror jeg vil at mamma og pappa skal vite det. men de maser så om framtiden vår, ikke sant. De spør ofte om de får møte noen potensielle svigersønner snart, de kommer med forslag på hva de syns vi burde kalle ungene våre og sånn, meg og søstra mi. Det er nesten som et press. De tenker bare på at vi begge skal ha en framtid og lage en familie, og det er jeg veldig taknemlig for, men det gjør så jeg bare ikke får fortalt det til dem, og jeg er ikke modig nok til å snakke med dem om det. Jeg vil ikke fortelle dem at det presser meg når de snakker om at jeg må gifte meg med en kjekk ung mann en gang! Jeg er bare så fortvila! Og jeg vet ikke hva jeg skal gjøre!" (45).

Denne jenta hadde en viktig kunnskap om seg selv som hun gjerne ville at foreldrene skulle få vite, men som hun nølte med å fortelle. Grunnen til det var foreldrenes sterke forventninger til at datteren skulle etablere en vanlig familie med mann og barn, i tråd med den heteronormative standard. Med gode intensjoner gjorde jentas foreldre det de trodde var best for henne ved å legge føringer hvordan hun burde leve livet sitt, og hvilke livsledsagere hun burde velge.

Heteronormative verdier kan også overføres på andre måter enn dagligtale. Foreldre som mistenker at barna deres kanskje kan ha en avvikende legning, kan ty til forskjellige strategier (Martin, 2009). En slik strategi kan være å hysje det hele ned, slik som følgende utdrag illustrerer:

"Helt siden jeg var elleve visste jeg på en måte at jeg var både interessert i jenter og gutter, og fortalte også moren min da dette. men senere tror jeg at hun glemte det og trodde jeg gikk igjennom en fase eller noe slikt, men jeg er 100 % sikker på at jeg er bifil" (203a).

Det er vanskelig å vite om det er riktig at moren har glemt datterens betroelse om sin seksualitet. Mest sannsynlig har hun tenkt at den beste måten å "hjelp datteren gjennom dette" på, var å gjøre det til ikke-tema. Å aldri nevne det igjen, slik at det kanskje ville gå over av seg selv, eller at datteren kanskje skulle glemme det også. Datterens bifile følelser hadde imidlertid bare blitt sterkere og sterkere med årene, og hun var nå fortvilet og ensom fordi hun

ikke hadde blitt trodd. Hun ba Klara Klok om råd om hvordan hun kunne stå fram med sin legning nok en gang.

En del av ungdommene i denne gruppen opplevde også andre typer av heteronormative forventninger fra sine foreldre. En gutt som slites mellom å gjøre det som føles riktig for ham, og farens implisitte krav til ham, forteller:

"Jeg liker gutter, noe jeg hater ved meg selv. Jeg har bestemt meg for at ingen skal få vite om det heller. har hørt foreldrene mine si at de ville blitt lei seg om noen av barna demmes var homofil, gjør det ikke noe lettere for meg akkurat...føler at alle drar meg ned i mørket, at foreldrene mine ikke vil godta det JEG vil..." (23).

Denne gutten opplevde en dobbel fordømmelse. For det første hadde han vondt for å akseptere sin homofile legning overfor seg selv. For det andre opplevde han fordømmelse fra foreldrene, som har kommunisert implisitte beskjeder til sin sønn om å holde seg innen for de heteronormative grenser. Foreldrene spilte også på sønnens samvittighet og ansvarsfølelse ved å fremheve sine egne følelser som det som måtte tas hensyn til. Det er vanskelig å vite hvilke av de to faktorene som skyldes guttens selv-forakt, (guttens selv eller foreldrenes fordømmelse), men han hadde uansett bestemt seg for å underkjenne sine egne følelser og behov. En annen gutt opplevde mer eksplisitte beskjeder fra sin far og sine venner:

"Alle rundt meg mener at homofili er en sykdom og at de homofile burde brenne i helvete. Spesielt min far er mega homofob og benytter enhver anledning til å snakke stygt om homofile [...] Jeg har også venner som snakker veldig mye om de homofile når det er sånn negative ting [...] En annen sa at de homofile skulle bli pint til døde...Da blir det veldig vanskelig for meg å fortelle det når alle er så negative til det" (1).

I dette eksempelet hadde den unge gutten et ønske om å stå fram med sin homofile legning, men fryktet sanksjonene han kom til å få fra omgivelsene. Faren kommuniserte eksplisitt sin avsky mot avvikere, hvilket har gjort det uforenlig for sønnen å både være tro mot seg selv og være bra nok i farens øyne. I tillegg utviste også vennene til gutten homofobe holdninger, slik at han også risikerte å miste disse hvis han sto fram.

Forbigående eller vedvarende? Mange av ungdommene skrev til Klara Klok om råd fordi de hadde opplevd kroppslige reaksjoner og kognitive forandringer. 37 av disse skrev de til Klara Klok med håp om at alt dette skremmende som skjedde med dem kanskje var en fase

de var i for tiden; en "greie" som hørte ungdomstiden til og som skulle gå over, slik at de kunne bli som alle andre igjen etterpå. Noen prøvde å forklare det som skjedde med dem med hormoner, eksperimentering og utforskertrang som nr 90:

"Jeg lurer på om jeg kanskje kan være lesbisk??? Greia er det at hvis jeg feks. ser på film og det dukker opp en naken jente/dame som da kanskje har sex med en mann, så er det jenta/damen jeg "tenner" mest på. Jeg har egentlig en "gutte"kjæreste [...] Jeg regner vel egentlig med at dette har med de derre "hormon" greiene å gjøre men det er jo vanskelig å si.-P".

Jenta hadde oppdaget at hun fikk kroppslige reaksjoner ved synet av jenter i intime situasjoner, og var bekymret for om dette kunne ha noe å si for hennes seksuelle legning. Hun hadde også kunnskap om at ungdomstiden er en tid med blant annet hormonforandringer, og hun ønsket en bekreftelse fra Klara Klok om at dette var tilfelle. Skulle dette vise seg å stemme, ville det også bety at dette ubehagelige var noe midlertidig som ville gå over og hun ville igjen bli normal.

I det neste eksempelet forteller ei jente om periodiske reaksjoner:

"...hadde en sånn periode i høst, men så sluttet den...Nå begynner jeg likevel å lure igjen, siden jeg har fått en ny periode nå, hvor jeg blir opphisset av jenter. og grunnen til at jeg blir opphisset av jenter er at det egentlig er noe som er litt spennende og forbudt for meg. er jeg lesbisk bifil eller en hetrofil jente som sliter litt i puberteten?" (16b).

Denne jenta hadde merket disse følelsene som kom og gikk hos henne, og syntes det var litt pirrende. Hun kunne godt tenke seg å utforske disse impulsene og bevege seg utenfor normalitetsgrensen. Samtidig lurte hun på om dette var et midlertidig fenomen, og valgte å forklare følelsene sine med å "slite litt i puberteten". Hun antok at det var en midlertidig tilstand, og at hun ville bli normal igjen. Andre igjen var bekymret for at det de følte var noe som ikke kom til å gå over i det hele tatt:

"...og når jeg tenner på gayporn blir jeg helt frustrert på tanken at jeg tenner mest på gayporn. har dette noe å gjøre med at jeg er lei av hetro porno? [...] må bare få vite fordi jeg er skikkelig redd for og bli homo [...] jeg er virkelig redd for og bli homo eller er det bare en periode jeg er inni? Jeg kan selv innrømme at jeg har et bra utsende og jeg er ganske populær blandt jentene så jeg er livredd for og bli homo. Normalt at i 15årsalderen at du

kommer inn i slike perioder og at di går over og du er hetro?" (291b).

Denne fortvilte gutten hadde oppdaget at han tente seksuelt på homofil pornografi. Attpåtil likte dette bedre enn heterofil pornografi, og han var nå livredd for at dette hadde betydning for hans seksuelle legning; at han kunne være homofil, som for han ville være en katastrofe. Hans bestilling til Klara Klok var en bekreftelse på at dette bare var noe midlertidig som skulle gå over, og ikke et varig fenomen. Gutten fremviste også en oppfatning om obligatorisk seksualitet; at det eneste riktige for gutter var å ha jentekjæresten. Det var nesten som om han kjente dette som et press fordi jenter ble tiltrukket av ham, og da følte han på en forpliktelse til også være tiltrukket av dem.

Seks av ungdommene (hvorav én gutt) følte at deres seksuelle legning sakte men sikkert beveget seg fra en midlertidig tilstand over i noe mer vedvarende:

"Jeg har en stund "kategorisert meg" som bifil. Nå er jeg imidlertid usikker på om jeg er "helskeiv". Jeg har kommet fram til at jeg ikke blir tiltrukket av menn lengre. Jeg blir bare tiltrukket av kvinner. Alt fra måten de er på til utseende og personlighet" (151).

Denne jenta hadde en stund følt seg tiltrukket av begge kjønn, men nå kjente hun at hun ikke ble tiltrukket av gutter i det hele tatt lenger. Hun undret seg over om hennes legning etter hvert hadde glidd mer over i det lesbiske spekteret. Det var fem jenter og bare én gutt i gruppen som kjente på denne glidende overgangen. Dette er i tråd med innholdsanalysen, som viste at flere jenter enn gutter var mer usikre på legningen sin generelt, i kontrast med guttenes enten-eller-holdning til sin seksuelle legning.

Fremtidstrømmer. Ungdomsårene er som nevnt en viktig periode for formingen av identiteten (Berk, 2006; Erikson, 1966), og de unge står overfor mange spørsmål; hvem de er, hvor hører de til i samfunnet, og ikke minst hvilke roller skal de ha i fremtiden. 14 av ungdommene fortalte Klara Klok om drømmer og tanker de hadde for fremtiden; om hvordan de så for seg voksenlivet ville bli og deres rolle i dette livet. Disse drømmene og fremtidstankene var også preget av en heteronormativ holdning, som i dette eksempelet:

"Jeg er redd for at jeg er homo :(jeg bruker mye mye lengre tid på å runke til jenter enn jeg gjør til gutter :S jeg vet ikke hva jeg skal gjøre hvis jeg er det, tror ikke jeg hadde orket å leve [...] jeg så for meg livet mitt med kone og barn og sånt, ikke med en gutt!" (244).

Gutten var fortvilet fordi han hadde tanker om at han kunne være homofil, og dette var

uforenlig med hans fremtidsdrømmer. Han hadde et bilde av seg selv som voksen som var i tråd med heteronormative verdier; gift med en kvinne og far. Tanken på å leve sammen med en annen mann var noe som sto i sterk kontrast til den heteronormative drømmen. Gutten uttrykte også fortvilelse overfor dette å kanskje skulle være homofil, for da ville hans fremtidsdrøm falle i grus. Flere hadde også slike identitetsdilemmaer:

"Synes det er veldig godt å klemme den ene venninnen min, og vi kommer med litt sex vitser om hverandre. Kunne godt tenkt meg å kysse henne. Jeg tror at jeg kunne vært sammen med henne, men vil samtidig ikke, og kommer ikke til å bli sammen med henne, for jeg vil ikke gjøre det vanskelig for meg selv i framtiden, (vil ha barn)" (100).

Denne jenta uttrykte et ønske om å bli sammen med en kvinne og utforske sin seksualitet, men valgte i stedet å legge bånd på følelsene sine overfor venninnen. Dette var for å unngå utvikling av en mulig identitetskonflikt i framtiden. Hvis hun satte en effektiv stopper for alle homoerotiske impulser nå, kunne hun lettere få det livet hun ønsket for seg selv i framtiden. I dette tilfellet, et liv med barn og en mann som far til hennes barn.

Av disse 14 ungdommene var det elleve gutter og kun tre jenter. Denne skjevfordelingen kan komme av at den heteronormative drømmen om en familie og barn kanskje er en maskulin forventning.

Som en kontrast til ovennevnte var det to ungdommer i denne gruppen som oppga at de ikke hadde noe problem med å se for seg et liv med en person av samme kjønn i framtiden, en gutt:

"Jeg bare lurert på om jeg er homo vis jeg har følelser for gutter, tenker på meg i min framtid som gift med en homofil" (268),

og ei jente:

"Jeg har lyst på jentekjæreste og jeg har ingen problemer med å se for meg selv gift med en kvinne i framtiden" (270).

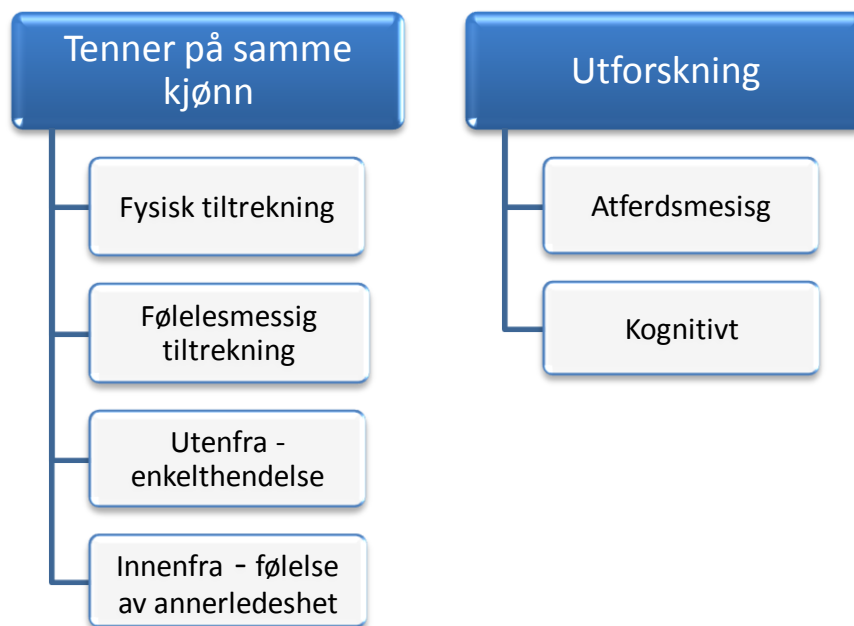
3. Hva får ungdom til å stille spørsmål ved sin seksualitet?

3.2.2 Tiltrekning og utforskning

"Jeg har hatt sex med gutter, og rota med flere og da tenker jeg: I'm straight. Men samtidig tenker jeg: hvordan kan jeg vite det?" (163)

Vi har sett at mange av ungdommene på Klara Klok har vokst opp i heteronormative omgivelser som påvirker deres syn på seksualitet og seksuell legning. Hva er det som gjør at ungdom begynner å tenke over sin seksualitet? To faktorer syntes å være viktige for ungdommenes søken etter sin seksuelle identitet; tiltrekning mot samme kjønn og utforskning. Disse kunne igjen deles inn i følgende underkategorier:

Figur 3

Tiltrekning mot samme kjønn. Jeg fant at de fleste av ungdommene som skrev til Klara Klok hadde av en eller annen grunn begynt å stille spørsmål ved sin seksuelle legning. Den største grunnen var at de hadde begynt å føle en tiltrekning til en annen person av samme kjønn. Denne tiltrekningen hadde utløst en usikkerhet om egen seksuell legning og tanker og bekymringer rundt dette. Tiltrekningen kunne være fysisk eller følelesmessig, og være trigget eksternt (gjern av en enkelthendelse), eller av innvendig faktorer (en følelse av annerledeshet) og ha vart i en periode.

Fysisk tiltrekning. Fysisk tiltrekning er som nevnt en kroppslig reaksjon knyttet til seksuell motivasjon (Diamond & Savin-Williams, 2004; Levine, 2003). 77 ungdommer fortalte at de i en eller annen sammenheng har opplevd fysisk, seksuell tiltrekning mot en annen person av samme kjønn, som denne gutten:

"jeg får enorme ereksjoner vær gang jeg ser en spesiell lærer, og han er ikke spesielt kjekk heller. Er det normalt? han er også gutt....gjør dette meg til homofil?" (215).

Gutten i dette eksempelet hadde merket at kroppen hans reagerte seksuelt på noe den ikke skulle reagere på. Den kroppslige reaksjonen ble trigget av synet av en spesiell person av samme kjønn. Han hadde ikke kontroll over det som skjedde med ham, og dette gjorde ham usikker og engstelig for at han kanskje kunne ha en homofil legning. Jenta i neste eksempel opplevde de samme reaksjonene:

"Jeg tror jeg har fått følelser for ei veldig god venninne av meg. Første gang vi klemma så ble jeg skikkelig rar inni meg. Etter en periode skjøv jeg bort alt dette å klarte å konsentrere meg om en gutt jeg var sammen med en stund, men nåå.... Nå har jeg begynt å få disse følelsene igjen.. Hver gang jeg ser henne så blir jeg seriøst seksuelt tent:S Dette er skikkelig flaut..." (195).

Denne jenta fortalte Klara Klok om kroppslige reaksjoner hun fikk overfor en annen jente. Som i forrige eksempel hadde også hun prøvd å stagge disse reaksjonene, men uten hell. Hun opplevde disse reaksjonene som meget ubehagelige og skamfulle, og prøvde hardt for å skjule dem overfor den andre jenta.

Følelsemessig tiltrekning. Noen av ungdommene opplevde også en følelsemessig draging mot det samme kjønn. 21 ungdommer oppga at de i en eller annen sammenheng hadde fått romantiske følelser for, eller var forelsket i en annen person av samme kjønn. Neste eksempel illustrerer et slikt tilfelle:

"Det var for ca et år siden det skjedde for første gang. Jeg ble DØNN forelsket i en jente. Hun var det eneste jeg tenkte på. Jeg skammet meg og valgte å ikke si det til noen med en gang. Men det stoppet ikke der. Jeg har møtt en ny [...] hun tenker jeg på akkurat som jeg tenker på en gutt jeg tidligere var kjempeforelsket i. Hver gang jeg ser henne, blir jeg helt forffamset, hjertett mitt banker fort og jeg føler meg dum og teit" (183a).

Denne jenta hadde opplevd to tilfeller av å bli forelsket i jenter. Hun ga Klara Klok en ganske

treffende beskrivelse av følelsen av å være forelsket, med både emosjonelle, fysiske og kognitive komponenter. På den ene siden følte det som skamfullt, i og med at det var "feil" kjønn hun ble forelsket i. På den andre siden sidestilte hun forelskelsen sin til en av jentene med en tidligere forelskelse til en gutt, og ga slik sine følelser i de to situasjonene samme verdi. Dette kan indikere at hun ikke lot seg overmanne av skamfølelsen, men at hun kanskje åpnet opp for muligheten for at hennes seksualitet kunne bevege seg. I denne gruppen var nesten alle jenter. Det var bare to gutter som oppga at de hadde kjærlighetsmessige følelser for andre gutter. De aller fleste av guttene oppga seksuelle følelser overfor andre gutter.

Utenfra - ekstern hendelse. 35 av ungdommene opplevde at den seksuelle eller følelsesmessige tenningen oppsto som følge til eksterne hendelser. Ofte en enkelthendelse, som gutten i neste eksempel beskriver:

"Når jeg dusjet etter gymmen her om dagen, opplevde jeg at jeg fikk ereksjon når jeg tilfeldigvis så ned på "tingen" til en av kameratene mine. Nå er jeg redd for at jeg er homofil" (121a).

Denne bekymrede gutten beskrev en situasjon hvor kroppen hans plutselig reagerte på synet av en penis. Dette hadde ikke skjedd før i guttens liv, og han var helt uforberedt på det som hendte. Denne hendelsen hadde utløst en engstelse for om det kunne ha noe med legningen hans å gjøre, at han kanskje kunne ha en homofil legning. Tanken på denne muligheten skremte gutten så mye at han skrev inn til Klara Klok med ønske om å få avkrefte sin redsel. Ei jente som har det på samme måte:

"for en stund siden snublet jeg over en pornoside. og etter det har jeg sett litt på det, men det som er det verste, er at jeg liker best å se på jenter. jeg har en kjæreste som er GUTT og har ikke følelser for jenter, liksom! Betyr dette at jeg er lesbisk eller bifil?" (201).

Jenta åpnet mer eller mindre tilfeldig en pornografisk side på Internett, og oppdaget at hun ikke bare likte det hun så, men attpåtil tente seksuelt på kvinnene i filmene. Denne hendelsen forårsaket en fysisk reaksjon hos henne, og hun opplevde det som hendte som ubehagelig. Hennes kroppslige reaksjon sto i sterk kontrast til hennes heteronormative oppfatning om seg selv som heterofil kjæreste.

Innenfra - følelse av annerledeshet. Ikke alle av ungdommene på Klara Klok har opplevd eksterne hendelser som årsak til usikkerhet rundt sin seksuelle legning. 22 hadde

lenge kjent på en følelse av å være annerledes. Dette var en følelse som sakte men sikkert hadde vokst ser fram i dem, som hos nr 10:

"I løpet av de siste månedene har jeg innsett at jeg tror jeg er lesbisk. Det var ikke slik at jeg plutselig våknet opp en dag og tenkte: Hei, jeg jeg er lesbisk, jeg! sånn helt uten videre, for jeg har på en måte følt at jeg er lesbisk lenge....Jeg har i mange år følt at jeg har visst at jeg er lesbisk, men jeg har prøvd å ignorere og undertrykke disse følelsene..."

Denne jenta hadde i flere år gått med en følelse av at hun kunne ha en lesbisk legning. Hun hadde prøvde å undertrykke dem, men etter som tiden gikk hadde disse følelsene bare blitt mer og mer fremtredende. Nå hadde hun kommet til et punkt hvor hun ikke kunne ignorere de lenger, så hun kontaktet Klara Klok for å få hjelp til å forsøke å forholde seg til sine følelser.

I denne gruppen var det fire av ungdommene som identifiserte seg som transseksuelle:

"Så lenge jeg kan huske har jeg alltid følt meg som en gutt. Når noen spør meg om jeg er en gutt sier jeg nei og later som om jeg blir flau, men innerst inne er jeg glad. Jeg liker ikke kroppen min i det hele tatt. Det er så grusomt å se seg selv i speilet. Hvorfor er det sånn? Er jeg en transe?" (152).

Denne personen hadde også i lang tid hatt en følelse av annerledeshet; en følelse som sakte hadde vokst og manifestert seg. Personen beskrev glede hver gang hun ble tatt for å være gutt, men en glede som samtidig måtte fortrenses fordi hennes biologiske kjønn dikterte at hun var jente. Personen uttrykte også overfor Klara Klok sterk misnøye med kroppen sin, en kropp som opplevdes som en evig påminnelse hennes biologiske kjønn.

Utforskning. Jeg fant at 65 av ungdommene som skrev inn til Klara Klok hadde begynt å handle på tiltrekningen de følte mot samme kjønn. De hadde begynt å eksperimenterte med sine seksuelle preferanser, hvordan de skulle uttrykke sin seksualitet og de utfordret normalitetsgrensene. Noen hadde gjort seg seksuelle erfaringer på det atferdsmessige plan, og andre utforsket på et tankeplan (gjennom fantasier og forestillinger). Disse ungdommene hadde et ønske om å finne ut hvor de sto seksuelt. Deres historier er preget av en nysgjerrighet og utforskertrang.

Atferdsmessig. 46 av ungdommene hadde begynt å utforske sin seksualitet gjennom å gjøre seg erfaringer, slik som i dette eksempelet:

"Hei, når jeg var 13 år hadde jeg intim kontakt med en guttekompis av meg, vi sugde hverandre og hadde anal sex. Vi klina eller kyssa aldri, men vi var så kåte at vi syns det var godt å bli sugd og pule litt. Siden dette har vi aldri snakka om det lengre, og jeg vil liksom oppleve det igjen, er nysgjerrig. Er jeg homofil for å ha gjort dette og vil oppleve mer?" (240).

Denne gutten fortalte om en seksuell erfaring han hadde gjort seg sammen med en guttekamerat for noen år siden. Til tross for at det var en seksuell handling som brøt klart med den heteronormative standard, uttrykte han ingen negative følelser eller anger overfor dette. Tvert imot har han gått og tenkt på hendelsen og ønsket nå å utforske dette videre. Jenta i neste eksempel illustrerer den samme nysgjerrigheten:

"Nå har jeg en god venninne av meg som jeg har oppdaget at jeg tenner på. Jeg og hun pleier å snakke mye om sex og sånt også pleier vi å onanere sammen. Vi har begge kjærester som er gutter. Vi eksperimenterte litt seksuelt for noen år siden." (175b).

Denne jenta fortalte Klara Klok at hun hadde eksperimentert seksuelt med en venninne, og at hun opplevde dette som relativt uproblematisk. Hun lot seg følge av sine impulser uten redsel. Hun anså heller ikke denne utforskningen til å komme i konflikt med det faktum at hun samtidig hadde en kjæreste som var gutt. Det er vanskelig å vite hva dette kan indikere; det kan være at hun ikke ønsket å miste sin status som heteroseksuell til tross for at hun gjorde seg homoerotiske erfaringer.

Kognitivt. Seksualiteten kan utforskes på flere plan, også det kognitive. Hvis en ikke har muligheten til, eller ønsker å utforske atferdsmessig, finnes det andre måter å utforske og reflektere over sin seksualitet på. Dette kan være gjennom tanker, fantasier og forestillinger. 19 av ungdommene fortalte Klara Klok om sine seksuelle fantasier, som i neste eksempel:

"Det siste året har jeg startet å fantasere om og runke til homse-porno, og av og til er jeg på video-chat med andre homfile. Jeg har veldig lyst til å utforske det med å ha sex eller liknede med andre gutter, selvom jeg ikke er homo..." (263).

Denne gutten hadde den siste tiden hatt homoerotiske fantasier. Han fortalte Klara Klok om at han utforsket disse gjennom å se på pornografi og ha kontakt med andre homofile mennesker via chattesider på Internett. Han definerte seg selv som heterofil, men ønsket nå allikevel å gå videre med sine fantasier, og utforske sine impulser gjennom møte med andre homofile. Jenta

i neste eksempel var av samme oppfatning:

"Jeg har vært sammen med gutter før, men jeg har liksom av å til tenkt på å bli sammen med en av venninnene mine eller en annen jente. Når jeg ser på porno ser jeg alltid på jentesex. Jeg synes det ser så deilig ut å slikke og kysse en jente. Jeg har fantasert om å være sammen med ei jente flere ganger" (180).

Som gutten i forrige eksempel hadde også denne jenta sett på lesbisk pornografi og hatt seksuelle fantasier om jenter. Likeså hadde også hun et ønske om å prøve ut disse fantasiene i handling, gjerne med en god venninne.

4. Hvordan opplever ungdom å ha en seksuell legning som avviker fra normen?

3.2.3 Redd

"Jeg tør ikke si d til noen SPESIELT ikke psykolog eller voksne..." (149)

Mange av ungdommene på Klara Klok har vokst opp i, og lever i et heteronormativt miljø hvor heterofili anses om det eneste naturlige. Hvordan oppleves det å bryte med disse verdiene? Hva er den subjektive opplevelsen av å bevege seg utenfor normalitetsgrensen på det seksuelle plan? Den største gruppen av ungdommene i utvalget som skrev til Klara Klok, var redde, engstelige og ensomme. 119 ungdommer oppga at de av en eller annen grunn var redde. Redselen var knyttet til flere forhold, men kunne la seg dele i tre grupper: de som var redde for at de kanskje kunne være ikke-heterofile, de som hadde angst og depressive tanker og de som var ikke-heterofile og var redde for konsekvensene dette kunne få.

Figur 4

Redd for å være ikke-heterofil. Denne kategorien består av ungdom som skrev til Klara Klok fordi de var redde for at de kanskje kunne ha en ikke-heterofil legning. 53 av ungdommene hadde en generell redsel for å være homofile, lesbiske, bifile, pedofile eller for å ikke ha en legning i det hele tatt. Denne jenta uttrykker denne engstelsen:

"Altså, jeg er så redd for at jeg er lesbisk...Ikke det at jeg har noe imot at folk er lesbiske, ikke i det hele tatt, men jeg vil ikke være det selv. Jeg kan bli opphissa av å f.eks. se jenter ha sex, eller se bilder av jenter som er opphisset, men betyr det samme som at jeg er lesbisk?" (15a).

Jenta hadde merket at hun tente seksuelt på sitt eget kjønn, og var redd for at dette kunne bety at hun faktisk kunne ha en lesbisk legning. Hun ønsket en bekreftelse fra Klara klok om hun var lesbisk eller ikke, basert på det hun fortalte. Hun betydret at hun ikke så noe problem med homoseksualitet, men bare så lenge det ikke involverte henne selv. Det å ikke ha kontroll over sin egen kropp er skremmende, spesielt hvis det kan ha noe med ens seksuelle legning å gjøre. Gutten i neste eksempel var også redd:

"Tror jeg har angst for å bli homo, er det mulig å utvikle en annen legning om du ser på homseporno? Har aldri vært forelsket i en gutt og kommer aldri til å bli det heller, men det virker nesten som jeg er lei [...] av å se på dameporno, har angst for å bli homo, kan den angsten utvikle seg til noe som blir virkelighet???" (65a)

Denne gutten var også redd. Han hadde begynt å se på homofil pornografi fordi han var lei av å se på heterofil porno, og trodde nå at dette kunne være en årsak til at han kunne være homofil. Han var også redd for at denne redselen han hadde fått skulle være en annen årsak til

at han kunne være homofil. Det var også andre i denne gruppen som trodde at de kunne være homofile fordi de var redde for å være homofile.

I denne gruppen var det fire unge menn som var redde for at de kanskje kunne være pedofile, som nr 166:

"Jeg har i mange år lastet ned barneporno. Etter at jeg er "ferdig" får jeg alltid en voldsom skyldfølelse, jeg synes det er forferdelig med barn som blir misbrukt seksuelt, likevel klarer jeg ikke å slutte å se på barneporno. Er jeg pedofil?"

Denne unge mannen uttrykte redsel for at handlingene han utførte kunne bety at han var "pedofil", altså en som forgriper seg seksuelt på uskyldige barn; noen av de mest forhatte menneskene i de fleste samfunn. Han følte seg splittet mellom sin seksuelle tenning og en stor skyldfølelse for handlingene sine. Han var også fortvilet over at han ikke klarte å komme seg ut av dette handlingsmønsteret.

Angst og depressive tanker. 29 av ungdommene som oppga å være redde hadde gått og slitt med tanker rundt legningen sin så lenge at det hadde utviklet seg angst og depressive tanker. Denne gruppen besto av både ungdommer som trodde at de kanskje hadde en ikke-heterofil legning, og ungdommer som hadde erkjent en ikke-heterofil legning. Noen i denne gruppen hadde grublet så mye at de trodde de kunne være ikke-heterofile nettopp fordi de tenkte så mye over det, som i neste eksempel:

"Før så ble jeg kåt omtrent hver dag av jenter. Men nå har jeg ikke blitt kåt på 4 uker....men redselen er der om jeg kan være homofil. og jeg tenker på det hele tiden, det er virkelig plagsomt. Når jeg ikke tenker på denne tanken om homofili, så legger jeg nesten ikke merke til gutter engang. Denne tanken om at jeg kan være homo skremmer vettet av meg. Jeg har hatt denne tanken i ca 4 uker, og tenker på den vær dag, det er vanvittig slitsomt. Viss jeg finner ut om jeg er homo, blir dette livet kort" (42b).

Denne gutten har opplevd at han ikke hadde tent seksuelt på jenter den siste tiden, og hadde blitt engstelig for at dette kunne ha noe å gjøre med legningen sin. Denne engstelsen hadde blitt sterkere og sterkere, og nærmest gått over i en lammende tvangstanke for at han kunne være homofil. Denne tanken hadde tatt overhånd og utviklet seg til en ond sirkel med negativt tankespinn. Han var redd og ensom, og mest av alt følte han at byrden ved å falle utenom normalitetsgrensen kunne bli for tung å bære. Jenta i neste eksempel slet med samme

dilemma:

*"Det hele startet for sånn ca 3 måneder siden, da jeg plutselig følte meg fysisk tiltrukket av en kvinne, nok til at jeg begynte å tenke og gruble på det [...] Noen ganger grubler jeg så mye at jeg nesten klarer å overbevise meg selv fullstendig om at jeg faktisk er lesbisk, og det er helt j*vlig når det skjer! Jeg klarer ikke å tenke på noe annet, jeg mister matlysten, blir redd for å gå ut av frykt for å føle tiltrekning til jenter! Har aldri vært forelsket i en jente før, men greia er at jeg er så utrolig redd for å bli det! [...] Jeg har aldri hatt seksuelle fantasier om jenter før, men når jeg er alene smyger tvilen og tankene seg tilbake, og jeg blir fortvilet igjen, slutter å spise og bare tenker og tenker og tenker" (171).*

For denne jenta hadde tanken om hun kunne være lesbisk tatt overhånd og utviklet seg til en lammende angst, depressiv grubling og tvangstanker. Tilstanden hadde også begynt å gå utover matlysten og hun hadde begynt å gå mindre ut av huset grunnet frykten.

Noen i denne gruppen var på vei mot å erkjenne for seg selv en ikke-heterofil legning, og følte seg veldig ensomme og deprimerte. De slet enten med å akseptere sin legning, eller fordi omgivelsene ikke klarte å akseptere deres legning. Gutten i neste eksempel slet med førstnevnte:

"Jeg synes mange jenter er fine å se på, men jeg får liksom ikke noe følelser annet enn at jeg har lyst på sex med dem. Klarer ikke å forelske meg, og det gjør meg veeldig deppa [...] Er veldig fortvilet over at livet mitt kommer til å ende opp slik [...] Livet føles totalt meningsløst og jeg har mange ganger tenkt på å ta mitt eget liv da jeg ikke ser noe særlig poeng i å leve det videre. Det gjør vondt å leve vær eneste dag. Hater livet mitt så sinnsykt" (34).

Denne gutten hadde ikke følelser for jenter lenger. Denne vissheten gjorde ham fortvilet og hadde også begynt å senke hans livskvalitet betraktelig. Han uttrykte en smertefull følelse av meningsløshet i livet sitt, manglende glede for fremtiden og alvorlige depressive tanker. Neste eksempel illustrerer noe av det samme. Her sliter både innsenderen selv og foreldrene hans med å akseptere sønnens homofile legning:

"Jeg har en god stund selv vært litt små deprimert. Jeg skjønner ikke meningen med livet.....jeg tror selv at jeg er homofil, men foreldrene mine vil ikke helt godta det....selvmord har streift meg noen ganger, men ikke sånn virkelig at jeg faktisk har prøvd å ta livet mitt. Oppi alt dette er hele familien min (inkludert meg) kristne! Kanskje jeg kommer til helvete

siden jeg oppfører meg som en homofil?" (117a).

Denne unge gutten slet også med depresjons- og suicidal tanker. Han hadde våget å fortelle foreldrene sine om sin legning, men de hadde valgt å ikke akseptere det. Ergo sto han enda mer alene. Videre fortalte han Klara Klok at han var religiøs, og at han fryktet å ende opp i helvete hvis han fortsatte med å leve ut sin homofile legning. Et dystert og endelig utfall som kanskje var verd å ofre sin homofile levemåte for å unngå.

I denne gruppen var det 22 gutter og syv jenter, altså en stor overvekt av gutter. Dette er i tråd med innholdsanalysen, som viste at flest gutter uttrykte redsel knyttet til en mulig ikke-heteroseksuell legning.

Redd for konsekvensene av å stå fram med en ikke-heterofil legning. Mange av ungdommene som skrev til Klara Klok hadde erkjent for seg selv en ikke-heterofil legning, men var redde for konsekvensene dette kunne få for dem. Denne kategorien er delt opp i "familie, venner og miljø", "konflikt mellom aspekter ved identiteten" og "ble ikke godtatt".

Venner, familie og miljø. 57 av ungdommene var redde for å stå fram med sin ikke-heterofile legning fordi de var redde for at det kunne føre til utstøtelse fra familie, venner og det mikrososiale miljø. Samtidig hadde de et sterkt ønske om å fortelle, for de opplevde det som vanskelig å skjule en så viktig del av seg selv. De spurte Klara Klok om råd for hvordan de skulle få fortalt det til omgivelsene, slik at de slapp å bære på hemmeligheten sin lenger. Nr 107 illustrerer dette ønsket:

"Jeg er en gutt på 14 år som prøver å samle nok mot til å komme ut av skapet. Jeg har vist at jeg var homofil siden jeg gikk i tredje klasse og føler at jeg må være tro mot meg selv og andre, men det er sånn at her jeg bor er det ikke "ok" å være homo... det er veldig mye homofobi og negativt snakk om det...Hjelp!"

Gutten hadde akseptert sin homofile legning for seg selv og syntes i utgangspunktet dette var greit. Han hadde også et behov og ønske om å fortelle om sin legning, slik at han kunne føle seg enda mer fri. Allikevel turde han ikke fordi han kjente på homofobiske holdninger overalt der han bodde, og han var redd for følgene.

21 av ungdommene var redde for familiens reaksjoner, som jenta i det neste eksempelet:

"Problemet mitt er at jeg har så sinnsykt lyst til å fortelle andre at jeg er bifil, fordi jeg orker

ikke holde noe sånt som dette inni meg enda lengre. Men det e så vanskelig. jeg sa det i kveld når hele familien var samlet, selv om ingen hørte det, siden jeg bare hvisket" (203b).

Jenta hadde et stort behov for å fortelle noen om sin seksuelle legning. Hun syntes det var vondt å bære på en så stor hemmelighet, og ønsket å dele den med sine nærmeste. Allikevel tok frykten overhånd da hun forsøkte å fortelle til familien, og hun ba Klara Klok om råd til hvordan hun kunne samle mot til å stå fram.

23 av ungdommene var livredde for å ikke bli godtatt av venner og klassekamerater. Som vi har sett, er jevnaldrene en viktig faktor i for utviklingen av identiteten (Berk, 2006) og kan fungere som en "trygg base" for ungdommen. Dette synes i mange tilfelle ikke å gjelde i forhold til å fortelle om egen seksuelle identitet som ikke-heteroseksuell:

"Jeg er egentlig ganske sikker på at jeg er homofil. Men jeg greier ikke å fortelle det til noen. Hver kveld før jeg sovner tenker jeg at jet skal forteller det til venner og mamma, men jeg greier det aldri. Pluss at i det siste har jeg prata mye med mine venner. Det virker som at alle er homofober? det er allerede flere "emo'er" (= følsom person med negative tanker, går ofte i svarte klær) på min skole som har kommet ut at skapet men alle mine venner kommenterer med at de er ekle!...så plis hjelp meg fort..." (268b).

Gutten var klar på at han hadde en homofil legning, men turde ikke fortelle om det til moren og spesielt ikke til vennene. Han hadde vært vitne til vennenes negative evaluering av homofile, og var nå redd for at han også skulle bli gjenstand for disse sanksjonene - at vennene skulle utstøte og mobbe ham. Da var det bedre å holde inne med hemmeligheten, selv om dette også voldt ham ubehag og stress.

Konflikt mellom identiteter. En del av ungdommene som hadde akseptert sin ikke-heteroseksuelle legning, var også redde fordi dette innebar en uforenlig konflikt med andre aspekter av identiteten. Syv av ungdommene på Klara Klok hadde vokst opp i et religiøst miljø, og opplevde sin seksuelle legning uforenlig med sin religiøse tro:

"Jeg er en kristen jente, jeg tror fullt og helt på Gud og elsker det å være kristen. Men problemet mitt: jeg er lesbisk. Jeg har visst om dette rundt 3 år, men har holdt det skjult. Kristendommen er i mot homofili, men jeg klarer ikke å endre den jeg er. Jeg bor på en bitteliten plass der alle kjenner alle. Vi har nå fått en ny kristen ungdoms klubb, men jeg føler meg så utenfor, om de hadde visst om at jeg er lesbisk ville ingen hatt noe med meg å gjøre"

(61b).

Denne kristne jenta hadde en ekte religiøsitet som føles godt for henne, men så var hun også lesbisk. Hun hadde godtatt at hennes gud ikke aksepterte homofile, men samtidig hadde hun sluttet å kjempe imot sin seksualitet. Vissheten om at disse to aspektene av identiteten var uforenlige, gjorde henne redd og ensom. På toppen av dette lå redselen for å miste sitt sosiale miljø og bli utestengt hvis hemmeligheten skulle komme ut.

Ikke alle ungdommene opplevd en konflikt mellom en religiøs identitet og en ikke-heteroseksuell identitet. 14 av ungdommene opplevde en konflikt mellom en seksuell identitet og en heterofil identitet med familie:

"Har alltid hatt en anelse om at jeg er homo, det er greit, det har aldri plaget meg. Må leve med det, men....så er det så masse som spiller inn, som ja...jeg har alltid ønsket meg en gård på østlandet, barn og alt det der. Kan helder ikke se for meg sammen da med en mann om 20 år, da er jeg liksom gift og har dame" (106a).

Denne unge gutten opplevde en konflikt mellom sin seksuelle identitet som homofil og sine fremtidsdrømmer. På den ene siden hadde han en ikke-heterofil legning som han har akseptert overfor seg selv og var villig til "å leve med". Men på den andre siden hadde han også sett for seg en annen identitet; å drive en gård og gifte seg med en kvinne og få avkom, i tråd med heteronormative verdier. De mulige scenarioene som enten homofil eller gift bonde var uforenelige for denne gutten, og at han innså at han kanskje måtte komme til å velge mellom dem. Skulle han leve ut drømmen sin om gårdsliv og familie, eller være tro mot sin seksualitet?

12 av ungdommene/unge voksne fortalte Klara Klok at de hadde en ikke-heterofil legning, men befant seg samtidig i et heterofilt forhold. Disse følte en konflikt mellom sin seksuelle legning og sin rolle som heterofil kjæreste:

"Jeg er i et 4 år langt forhold med en gutt. Jeg kan helt ærlig si at jeg elsker han og klarer ikke å tenke meg et liv uten han. Men problemet er at jeg tenner overhodet ikke på han. Ikke på noen gutter. Kan ikke komme uten å tenke på jenter. Vi er helt lykkelige sammen helt til det kommer til sex. Jeg lengter etter en jentekjæreste men samtidig så vil jeg ikke gi slipp på guttekjæresten min!" (124a).

Denne unge kvinnen beskrev en konflikt mellom sin identitet som heterofil kjæreste utad, og

sin hemmelige seksuelle identitet som lesbisk. Hun elsket kjæresten sin og ønsket seg en framtid med ham, men samtidig har hennes lesbiske følelser begynt å presse seg på. Disse hadde blitt vanskeligere og vanskeligere å fortrenge, ved at hun stadig merket at hun ikke tente på gutter seksuelt. De to seksuelle identitetene opplevdes av jenta som uforenlige.

Ble ikke godtatt. Noen av ungdommene på Klara Klok opplevde at det de fryktet mest med å komme ut med sin legning, ble virkelighet. 11 av ungdommene hadde endelig turt å fortelle om sin legning til enten familie eller venner, men resultatet ble at dette ikke ble akseptert. Det neste eksempelet viser et ekstremt tilfelle med en ung gutt som har opplevd verst tenkelig utkomme av det å stå fram:

"Har funnet meg en mannekjæreste som er 2 år eldre enn meg. Foreldrene mine er religiøse, noe jeg ikke er! De fikk vite at jeg er homofil, og da ble jeg kastet ut av huset! Foreldrene mine sier at homofili ikke er tillatt etter Guds mening, og at det står skrevet i Bibelen – er det sant? Jeg BESTEMMER SELV hvem jeg vil være med! Kan de bare kaste meg ut a?" (173).

Denne gutten hadde fortalt foreldrene sine om sin seksuelle legning, men opplevde at de ikke kunne godta dette, og hadde vendt ham ryggen. Gutten befant seg nå i en fortvilt situasjon hvor han opplevde at han sto overfor valget mellom sin seksuelle identitet som homofil eller å fortsatt være en del av familien sin. Andre ungdommer som hadde stått fram, fortalte at de ikke blir godtatt i miljøet de bor i:

"Jeg er en gutt fra en liten plass. Jeg kom ut av skapet som bifil for en stund siden. Det er enda ikke blitt respektert og ofte blit jeg kasta ting etter av folk som kjører forbi meg. så hva kan jeg gjøre for og bli respektert?" (154a).

Denne gutten hadde valgt å stå åpent fram med sin bifile legning, men ble ikke respektert av omgivelsene. Han fortalte at han bodde på et lite sted, hvor det er rimelig å tro at normalitetsgrensene er strenge og sanksjonene for brudd på disse, harde. Han ønsket sterkt å bli respektert for sin seksuelle identitet, men så ikke hvordan han kan få dette til å skje.

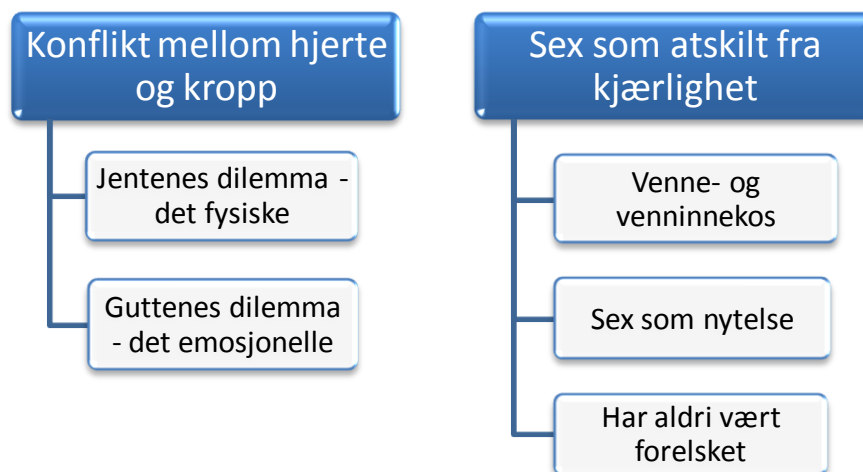
5. Hvordan oppfatter ungdom forholdet mellom sex og kjærlichkeit?

3.2.4 Lyst og følelser

"Det er som at hjernen min og kroppen min lever to forskjellige liv..." (18)

Ungdommens spørsmål på Klara Klok gir et lite innblikk i hvordan de oppfatter forholdet mellom lyst/sex og følelser/kjærlichkeit. Jeg fant at de fleste ungdommene på Klara Klok så lyst og seksuell tenning som atskilt fra kjærlichkeit og romantiske følelser. Dette temaet lot seg dele i følgende kategorier: "konflikt mellom hjerte og kropp" "sex som atskilt fra kjærlichkeit".

Figur 5

Konflikt mellom hjerte og kropp. Ungdommene i denne kategorien presenterte for Klara Klok forskjellige dilemmaer, men fellesnevneren var en dissonans mellom seksuell lyst og følelser som skapte større eller mindre grad av ubehag. I denne kategorien var det et skille mellom guttene og jentene.

Jentenes dilemma – det fysiske. Jentenes utgangspunkt var at de befant seg i en nær relasjon til en annen, en guttekjæreste. De fortalte om litt forskjellige scenarioer, men felles var at de var oppriktig glad i kjærestene sine, men de klarte ikke å tenne på dem seksuelt. Derimot opplevde flere at de kunne tenne seksuelt på jenter. Fem opplevde dette dilemmaet som forholdsvis uproblematisk:

"Jeg har en kjæreste, greia er at jeg ikke tenner seksuelt på han (har egentlig aldri gjort det). jeg forestiller meg nesten hver gang vi har sex eller tilfredsstiller hverandre, at det er ei

annen jente jeg kysser. Det skal sies at jeg også kan tenne på gutter jeg ser. Det er ikke sånn at jeg kunne tenke meg å ha en jente-kjæreste! Men jeg synes dette er litt spennende, og har lyst til å kose meg litt ekstra med ei jente en gang" (54a).

Denne jenta hadde en kjæreste som hun er glad i, men hadde aldri tent seksuelt på ham. I intime situasjoner måtte hun som regel ty til fantasier for å gjennomføre den seksuelle handlingen, uten at dette nødvendigvis var et stort problem. Videre lekte hun med tanken på å utforske sin lesbiske impulser, men var usikker på om hun skulle la det bli med tanken. Seks jenter oppga at de hadde guttekjæreste som de var glade i, men at de opplevde seksuelt nærvær med dem frastøtende:

"Jeg har en gutte kjæreste å er veldig gla i ham, men når jeg kysser han/gutter synes jeg det er ekkelt. Men når vi har jente kvelder bruker jeg å bestevenninnda mi å kline. Da blir jeg varm inni meg" (149).

Denne jenta hadde også kjæreste som hun hadde følelsesmessige bånd til, men det bød henne imot å kysse ham og alle andre gutter også, la hun til. Når det gjaldt å være nær jenter derimot, følte dette mye riktigere for henne, og hun beskrev også å få en kroppslig reaksjon i disse situasjonene ("varm inni meg"). Den kroppslige reaksjonen, som hun opplevde som behagelig, kan indikere at hun tenner seksuelt på jenter.

Fem unge kvinner fortalte Klara Klok at de hadde guttekjæresten og -samboere over flere år som de var glade i, men at de over lang tid hadde forsøkt å fortrenge lesbiske impulser. Disse kvinnene var fortvilte og visste ikke hva de skulle gjøre, slik som neste eksempel illustrerer:

"Har samboer og et lite barn [...] kan ikke si at jeg noen gang egentlig har nyttet og hatt sex med en gutt, inkludert han jeg er sammen med nå... Gjør det mest for å tilfredsstille dem. Jeg har og hatt sex med jenter flere ganger etter det og må si jeg liker det mye bedre. Det som er så innmari forferdelig for meg er at jeg elsker han jeg er sammen med nå over alt på jord men det går ikke en dag uten at jeg klarer å la være og tenke på at det føles ut som jeg er i feil fil.. Har jo prøvd i så mange år nå og fortrenge følelsene mine angående legningen min.." (48a).

Denne unge kvinnen sto overfor et stort dilemma. Hvis hun skulle fortsette å være sammen med samboeren sin som hun elsket, innebar dette også fortsatt fornektelse av det faktum at hun var lesbisk. Men dette ble vanskeligere og vanskeligere for henne da hennes lesbiske

følelser gjorde seg mer og mer gjeldende for henne. Undertrykkelsesstrategien hadde begynt å tære på henne. Det var også et barn inne i bildet, hvilket betød at å avbryte forholdet ville få store konsekvenser også for barnet.

Guttenes dilemma – det emosjonelle. Guttene i denne kategorien derimot, hadde et annet utgangspunkt enn jentene. De aller fleste var mest opptatt av at de tente seksuelt på andre gutter, men var samtidig var de forvirret fordi de hadde også romantiske følelser for jenter:

"Før i 13-årsalderen likte jeg jenter og ble veldig tent på jentekropper. Men så når begynte jeg å se på porno merket jeg at jeg tente på muskler (jenter eller gutter). Så begynte jeg å tenne på penis. Jenter har jeg alltid forelsket meg i. Ser jeg en attraktiv jente tenke alltid på hvordan det ville være å kysse henne....de tenner "meg" men ikke penis min..." (40).

Gutten hadde i det siste begynt å få tenne seksuelt på gutter, og undret seg litt over dette. Samtidig fikk han romantiske følelser for jenter, men klarte ikke å tenne seksuelt på dem. Han var forvirret over hvordan dette kunne henge sammen, og ba Klara Klok om råd.

Til tross for at de fleste guttene var mest opptatt av tenning på andre gutter, var det tre gutter i gruppen som slet med samme dilemma som mange av jentene gjorde, som nr 144:

"Problemet mitt er at jeg "alltid" har vært forelska i jenter, men aldri blitt skikkelig kåt på dem! Helt siden tidlige i tenårene har jeg blitt kåt på andre gutter [...] Da samboeren min var gravid hadde jeg sex med flere gutter.. Det var som en demning brast. Et halvår etterpå, etter at barnet vårt ble født, møtte jeg en ny mann [...] Nå har vi "rotet" sammen i nesten to år. Problemet er at jeg ikke orker å ha sex med samboeren min mer, selv om jeg elsker henne [...] Jeg blir kåt på menn men forelska i jenter".

Denne unge mannen opplevde samme dissonansen som noen av de unge kvinnene. Han befant seg i et samboerskap med et barn i bildet, og opplevde at han ikke lenge klarte å undertrykke sine homoerotiske impulser. Han tente ikke seksuelt på samboeren lenger, og hadde samtidig innledet et seksuelt forhold til en mann bak hennes rygg. Men samtidig var han glad i samboeren sin, og situasjonen han nå befant seg i gjorde ham fortvilet og lei seg.

Sex som atskilt fra kjærlighet. I denne gruppen var det også ungdommer gjorde seg seksuelle erfaringer med både eget og det andre kjønn, men som tenkte at disse erfaringene ikke nødvendigvis hadde noe med kjærlighet å gjøre.

Venne- og venninnekos. For 17 av ungdommene i denne gruppen skjedde disse homoerotiske erfaringene seg med venner og venninner:

"Jeg og en venninne har fra vi var rundt 14 fingret sammen/foran hverandre. vi gjør det fordi det er deilig og spennende. Jeg tennes av å se på jenter som har sex sammen (porno) men jeg kunne ikke blitt sammen med en" (281).

Denne jenta beskrev at hun og venninnen hadde gjort seg seksuelle erfaringer sammen over lang tid. De hadde begge merket at de likte det godt, og så ikke noe galt i å glede og tilfredsstillte hverandre. Samtidig trakk hun et skille mellom disse seksuelle møtene og det å bli sammen med noen. Da kunne hun ikke tenke seg en jentekjæreste. To gutter i denne gruppen oppga å ha seksuelle møter med kompiser:

"Jeg har en kammerat som er like gammel. Vi er sammen ganske ofte og har sex. Vi liker det begge og synes det er deilig og ikke noe å gjemme bort. Allikevel gjør vi det da. Men grunnen er at vi ikke er forelska, vi bare liker å ha sex. Vi synes det er deilig å ha sex sammen men har lyst på dame...." (63a).

Denne gutten beskrev samme fenomen som i eksempelet over. Han hadde en guttekompis som han ofte nøt seksuelt samvær med, men presiserte overfor Klara Klok at det ikke hadde noe med kjærlighet å gjøre. Samtidig som han likte disse møtene, hadde han også en følelse av skam. Dette kan være fordi erfaringene han gjorde var et for stort brudd på den heteronormative standard til å kunne fortelle det til noen.

Blant ungdommene som hadde seksuelle forbindelser med venner og venninner var det en stor overvekt av jenter.

Sex som nytelse. Noen av ungdommene på Klara Klok knyttet seksuelle handlinger med samme kjønn til nytelse og ikke nødvendigvis legning, slik som denne jenta:

"sist helg hadde jeg lespe sex. jeg va på fest der møtte jeg en jente som var lesbisk og jeg ville prøve det ut om jeg likte det.og ja! jeg likte veldig godt når hun slikket meg i underlivet og når hun tok me på boobsene=)!" (12).

Denne jenta fortalte om en episode hvor hun hadde prøvd ut lesbisk sex for første gang, og synes det var en positiv opplevelse. Gutten i neste eksempel uttrykte det samme:

"Så en gang på slutten av dagen etter gymtimen så var det bare meg og han igjen i

garderoben. Jeg var jo utrolig tent på han, og det endte opp med at jeg sugde han og etterpå hadde vi sex i dusjen. Det var helt vilt! Nå sier han at han har lyst til å gjøre det igjen, og det vil jeg også" (168b).

Han hadde gjort seg en seksuell erfaring med en annen gutt, og han kunne godt tenke seg å gjøre det igjen. Ingen av de to ungdommene så ut til å være redde for, eller å angre på det som har skjedd. Begge to lot til å ha hatt en positiv opplevelse og forbandt episodene med nytelse, og ikke nødvendigvis med legning.

Har aldri vært forelsket. Ni av ungdommene i denne gruppen skrev til Klara Klok fordi de aldri hadde vært forelsket i noen. Dette gjorde dem fortvilet, fordi de tenkte at mangelen på følelser/forelskelse kunne ha noe å gjøre med seksuell legning å gjøre:

"Det jeg vil fram til er at mulighetene er tilstede for at jeg aldri har vært forelsket i en alder av 16 år. På fest har jeg kysset og klint med en del gutter, men aldri noen jeg har vært forelsket i. Er dette normalt, eller er jeg en slags person som aldri vil være forelsket? Kan jeg være homofil?" (161).

Denne jenta var bekymret fordi hun var blitt 16 år gammel og enda ikke hadde blitt forelsket i noen. Hun hadde hatt fysisk nærkontakt med flere gutter, men ikke opplevd følelsesmessig tiltrekning til noen av dem. Dette brøt med hennes skript om at i denne alderen hun var i så blir man forelsket, og hun var bekymret for at dette kanskje kunne bety at hun hadde en avvikende seksuell legning.

4. Diskusjon

Jeg vil i det følgende diskutere studiens funn opp mot tidligere forskning. Funnene ses også i lys av Dillon et al.'s (2011) modell for seksuell utvikling. Studiens metodiske begrensninger og kliniske implikasjoner diskuteres avslutningsvis.

4.1 Er jeg liksom homo?

Den spørsmålet den største gruppen av ungdommene i utvalget var opptatt av, var om de var homofile, bifile eller lesbiske. Guttene stilte spørsmål om de enten var homo eller hetero, mens jentene var mer åpne for ulike kombinasjoner av seksuelle legninger. Jentene så for seg at det kunne være flere muligheter for seksuell orientering. De følte seg ikke nødvendigvis bundet til å være enten det ene eller det andre, men de undret seg mer generelt rundt sin seksualitet. Guttene derimot, så ut til å ha en mer enten/eller holdning, og definerte seg selv som enten heterofile eller homofile. Denne forskjellen i gutter og jenters forhold til tiltrekning til samme kjønn fant også Mossige (2001) hvor gutter og jenter vurderte sin seksuelle tiltrekning til eget kjønn på en skala med to ekstremer (sterk tiltrekning eller ingen tiltrekning til eget kjønn). Guttene plasserte seg i de to mest ekstreme posisjonene, mens jentene fordelte seg jevnere utover skalaen.

Dette kan bety at homoseksualitet oppleves som mer truende for menn og er i potensielt større konflikt med tradisjonelle mannlige kjønnsroller enn for kvinner (Morgan, 2012; Kristiansen & Pedersen, 2008; Pedersen, 2007). Kjønnsroller er viktige i utviklingen av seksuell identitet, og tidligere forskning viser at rigide maskuline forventninger regulerer heteroseksuelle menns atferd (O'Neil, 2008, ref. i Vilain et al., 2010). Normativ heteroseksualitet slår derfor i begge retninger; ikke bare stenges ikke-heteroseksuelle ute, men heteroseksuelle stenges også inne (Jackson, 2006). Dette kunne også spores i datamaterialet, for eksempel hos nr 291 som følte at det eneste riktige var å ha jentekjærester: *"Jeg kan selv innrømme at jeg har et bra utseende og jeg er ganske populær blandt jentene så jeg er livredd for og bli homo"*.

Forskning på erotisk plastisitet viser at kvinnelig seksuell tiltrekning tenderer til å være fleksibel og ikke passe inn i den dikotome kategoriseringen av seksuell identitet, som synes til å være mer tilstede hos menn (McElwain et al., 2009). Kvinners seksualitet er altså mer skiftende og tilpasningsdyktig og formet av kulturelle, sosiale og situasjonsmessige faktorer

(Baumeister, 2000). Dermed kan kvinner ha en mer flytende seksualitet enn menn (Diamond, 2008b; Morgan, 2011). Dette viser seg også i denne analysen, ved at jentene ikke begrenset mulighetene for sin seksualitet til en enten/eller tankegang, slik som guttene.

4.2 På den smale, heteronormative sti

Eksisterer heteronormativitet også blant ungdom i det norske samfunn? Ut fra datamaterialet i denne studien, er svaret ja. De fleste ungdommene i utvalget var på en eller annen måte påvirket av heteronormative verdier, blant annet gjennom sin normalitetsoppfatning og andres forventninger til dem. Det var en klar tendens i materialet til at mange av ungdommene tenkte at det eneste normale var å være heterofile, som nr 160 i klartekst uttrykte det: *"JEG HAR IKKE LYST TIL Å VÆRE HOMO, jeg vil være NORMAL!.."*. I en fase av livet hvor en av utviklingsoppgavene er å finne ut hvor en hører hjemme i samfunnet, kan det å falle utenfor normalitetsgrensen virke skremmende. Noen av ungdommene prøvde å kjempe imot sine homoerotiske impulser, som nr 10: *"Jeg har på en måte følt at jeg er lesbisk lenge, men jeg har prøvd å ignorere og undertrykke disse følelsene"*, i et forsøk på å passe inn blant de heterofiles verden, og dermed definere seg som medlem i den dominante gruppen.

Heteronormativitet videreproduseres gjennom blant annet dagligtale og aktiviteter hvor kjønn, seksualitet og heteroseksualitet kobles sammen (f.eks. Diamond, 2008; Jackson, 2006). Mange av ungdommene i utvalget følte også denne overføringen av sammenkoblinger fra sitt mikrososiale miljø, spesielt fra foreldrene. Mødre som mistenker at barna deres kanskje kan ha en "avvikende" seksuell legning, kan ty til forskjellige strategier for å påvirke dette (Martin, 2009), å "håpe på det beste" eller å gi implisitte hint om hva de anså som det riktige å gjøre for barnet. Noen av mødrene til ungdommene i utvalget så ut til å ta i bruk disse strategiene, slik som nr 203 forteller om *"Helt siden jeg var elleve visste jeg på en måte at jeg var både interessert i jenter og gutter, og fortalte også moren min da dette. men senere tror jeg at hun glemte det..."* Fedre brukte også slike strategier, som faren (og moren) til nr 23 *"..har hørt foreldrene mine si at de ville blitt lei seg om noen av barna demms var homofil.."*. Flere av ungdommene opplevde at foreldrene foretrakk at de holdt seg "på den heterofile vei", at de på implisitte og eksplisitte måter kommuniserte dette til sine barn. Dette kan igjen være et uttrykk for kjønnsrolleforventninger, spesielt for maskulin atferd. Foreldrenes kommunikasjon hadde en forholdsvis "oppdragende" effekt på ungdommene ved at de ble svært tilbakeholdende med stå fram med sin ikke-heterofile legning.

4.2.1 Heteronormativitet og seksuell identitet

Heteronormative overføringer fra viktige personer i ungdommens liv vanskeliggjør deres prosess for å finne sin seksuelle identitet. Vi vet at foreldre spiller en viktig rolle for ungdommers identitetsutvikling (Kroger, 2007) Når ungdommene opplever heteronormative holdninger både fra foreldre og andre i miljøet rundt, kan det bli vanskelig for den unge å akseptere en ikke-heterofil legning. Dette er i tråd med resultater fra Hegna et al.'s (1999) undersøkelse, som fant at lesbiske og homofile bruker uforholdsmessig lang tid til å akseptere sin seksuelle orientering. Mye av grunnen til dette skyldtes nettopp manglende eller motstridende rollemodeller.

En viktig identitetsoppgave i ungdomstiden er å danne seg et bilde av sine fremtidige roller i livet. En del av ungdommene fant det problematisk å integrere bildet av et homofilt samliv med framtidsdrømmen om et heterofilt familieliv med barn, som nr 244 uttrykker det: *" jeg så for meg livet mitt med kone og barn og sånt, ikke med en gutt!"*. I denne gruppen var det flest gutter. Dette kan igjen ha med maskuline forventninger å gjøre. Homofili avgrenser gutter fra å få egne barn, men ikke jenter. Skal en mann få avkom, som normen er, må han nødvendigvis ha seksuelt samvær med en kvinne. En kvinne derimot, trenger ikke dette. Dagens teknologi har gjort det mulig for kvinner å bli gravide ved hjelp av kunstig befruktning, også ved hjelp av ukjent donor. Slik vil det være forholdsvis uproblematisk både for to lesbiske kvinner eller en enslig kvinne å få barn. To menn som ønsker seg barn derimot, må igjennom en mye mer komplisert, tidkrevende og kostbar prosess.

Ses ovennevnte i lys av Dillon et al.'s modell for seksuell utvikling, befinner mange ungdommene i utvalget seg i stadium 1 - obligatorisk seksualitet. De lever i et samfunn som oppmuntrer dem til å bli heterofile og som fremmer heteronormative verdier. De fleste er i en alder hvor identiteten formes, og hvor seksualiteten skal integreres i denne. Ungdommene forsøker å forstå hvem de er ut fra oppfatningene de har, og de som oppdager homoerotiske følelser og impulser, opplever dissonans mellom sine følelser og sine oppfatninger om hva som er riktig. Denne dissonansen kan oppleves som ubehagelig, men kan samtidig være startskuddet på en reise mot å utvikle en seksuell identitet.

4.3 På vei mot en seksuell identitet?

Som nevnt er puberteten en turbulent periode som fører til seksuell modning og fertilitet.

Heteroseksualitet anses av mange som det eneste utkommet av denne prosessen, noe som kan skape spesielle utfordringer for ungdom som prøver å utforske sin seksualitet og integrere den i sin identitet (Konik & Stewart, 2004; Striepe & Tolman, 2003), uansett hvilken legning de har.

Stadium to i Dillon et al.'s (2011) modell for seksuell identitetsutvikling er beskrevet som en periode med aktiv utforskning, hvor en person evaluerer eller eksperimenterer med sine seksuelle behov, verdier, orientering eller måter å uttrykke sin seksualitet på. Slike erfaringer kan enten være eksperimentelle og forbigående, eller et uttrykk for seksuell orientering. Nr 163 hadde begynt å reflektere rundt sin heteroseksualitet: *"Jeg har hatt sex med gutter....og da tenker jeg: I'm straight. Men samtidig tenker jeg: hvordan kan jeg vite det? Jeg vil veldig gjerne ha sex med en jente for å se hvordan det er i forhold til en gutt..."*

Hovedårsaken til at ungdommene i utvalget begynte å stille spørsmål ved sin seksualitet var en tiltrekning mot samme kjønn. Denne tiltrekningen kunne være enten fysisk eller følelsemessig, og tiltrekningen kunne være trigget av flere forhold, for eksempel en enkelthendelse, reaksjoner på bruk av pornografi eller en følelse av å være annerledes. Nr 10 beskriver sistnevnte: *"Jeg har på en måte følt at jeg er lesbisk lenge, men jeg har prøvd å ignorere og undertrykke disse følelsene..."*. Dette er i tråd med Savin-Williams (2006), som under sin oppsummering av forskning på homofili også identifiserte en annerledeshetsfølelse som begynnelsen på en seksuell identitet som ikke-heterofil. Denne følelsen oppsto gjerne allerede i barndommen og varte gjennom hele ungdomstiden.

4.3.1 Seksuell atferd vs seksuell identitet

Mange av ungdommene i utvalget hadde begynt å handle på sine homoerotiske impulser ved å utforske dem på forskjellige måter, blant annet ved å gjøre seg seksuelle erfaringer. Flere av disse definerte ikke nødvendigvis seg selv som homofile eller lesbiske, slik som nr 240 fortalte: *"Hei, når jeg var ca 13 år hadde jeg intim kontakt med en guttekompis av meg, vi sugde hverandre og vi hadde anal sex. Vi klina eller kyssa aldri, men vi var så kåte at vi synes det var godt å bli sugd og pule litt"*. Det er vanskelig å si om denne unge gutten drev med aktiv utforskning av sin legning eller naiv eksperimentering, men han ser ut til å skille seksuell atferd fra sin seksuelle legning. Dillon et al. (2011) beskriver at unge som definerer seg som heteroseksuelle enten kan undertrykke homoerotiske følelser og atferd, eller eksperimentere seksuelt med samme kjønn, men uten å nødvendigvis definere seg som ikke-

heterofil. Med andre ord synes noen av ungdommene å trekke et skille mellom sin seksuelle atferd og sin seksuelle identitet, hvor atferden ikke behøvde å definere identiteten i visse situasjoner. Kristiansen & Pedersen (2008) fant også denne tendensen, samt en økende grad av sammenblanding mellom homoseksuelle og heteroseksuelle preferanser blant norske unge voksne. Funn i gjeldende studie kan også tyde på en del av ungdommene foretar dette skillet kanskje for å beholde sin kollektive identitet som medlem av majoritetsgruppen.

Ser vi ovennevnte i lys av Dillon et al.'s (2011) modell, kan dette kan bety at flere av ungdommene har beveget seg over i stadium 2 - aktiv utforskning. Det er vanskelig å si noe sikkert om de bedriver aktiv utforskning i henhold til sin seksuelle orientering og identitet, eller med naiv eksperimentering. Felles er at de har begynt å reflektere rundt sin seksualitet, og dette anses av Dillon et al. (2011) som starten på veien mot å utvikle en seksuell identitet – enten den er heteroseksuell, biseksuell, homoseksuell eller transseksuell. Jeg vil også anta at ikke alle ungdommene på Klara Klok var like mye preget av heteronormative oppfatninger, og at det sannsynligvis vil være lettere for disse å integrere sin seksualitet (heterofil eller ikke-heterofil) inn i identiteten.

4.4 Å skille seg ut

I ungdomsperioden blir kjønnsrollene tydeligere og mer differensierte (Kroger, 2007). Puberteten kan fungere som et tegn til foreldre, jevnaldrende og ungdommen selv om at han eller hun burde begynne å oppføre seg på måter som er i tråd de gjeldende regler for passende atferd. En kan si at kjønnsfolleforventningene intensiveres. Derfor kan det oppleves ekstra skremmende hvis kroppen eller følelsene oppfører seg på måter som ikke er i tråd med disse forventningene.

En tredjedel av ungdommene oppga at de av en eller annen grunn var redde. Redselen var knyttet til forskjellige forhold, men fellesnevneren involverte brudd på den heteronormative standard. Disse ungdommene kunne grovt deles inn i to store grupper; de som var engstelige og redde for at de kunne være ikke-heterofile, og de som var ikke-heterofile og var redde for hvilke konsekvenser dette kunne få. Nr 42 gir en dekkende beskrivelse på hvordan mange hadde det: *"Denne tanken om at jeg kan være homo skremmer vettet av meg. Jeg har hatt denne tanken i ca 4 uker, og tenker på den vær dag, det er vanvittig slitsomt"*.

I begge ovennevnte grupper fantes det ungdommer som formidlet at de slet med angst og

depressive tanker rundt sin seksuelle legning. Tidligere forskning viser at unge i Norge med ikke-heterofil seksuell legning har større risiko for selvmordsforsøk (Hegna & Wichstrøm, 2003). Hegna et al. (1999) fant at hver fjerde lesbiske kvinne og homofile mann under 25 år oppga å ha minst et selvmordsforsøk bak seg. Wichstrøm foreslår som mulig årsak at det å bli klar over homoerotisk tiltrekning kanskje vil utløse en identitetskrise, og dette kan være spesielt stressende i en tid hvor ungdommen allerede står overfor andre viktige utviklingsoppgaver. Ungdommen er kanskje ikke emosjonelt forberedt på å takle utfordringene som en slik identitetskrise kan medføre. Hegna fant også at de vanligste motivene til selvmordsforsøkene var følelse av isolasjon og ensomhet, avmakt i forhold til fremtiden og problemer med å akseptere seg selv som homofil eller lesbisk. Jeg kunne også se slike tendenser i utvalget, som hos nr 34: *"Jeg klarer ikke å forelske meg, og det gjør meg veeeeldig deppa. Livet føles totalt meningsløst og jeg har mange ganger tenkt på å ta mitt eget liv da jeg ikke ser noe særlig poeng i å leve det videre. Det gjør vondt å leve vær eneste dag. Hater livet mitt så sinnsykt"*. Her uttrykkes noen av de samme motivene som Hegna fant; følelse av avmakt og meningsløshet i eget liv, og i forhold til fremtiden. I disse tilfellene har Klara Kloks fagpanel en viktig oppgave i å forsøke å oppmuntre ungdommen til å oppsøke hjelp. En del av spørsmålene i denne kategorien var egentlig ikke spørsmål, men et ønske om bekreftelse og en mulighet for ungdommen til å fortelle hvordan han eller hun hadde det inni seg. Slik kan Klara Klok også få en terapeutisk funksjon.

Mange av de unge med en erkjent ikke-heterofil legning var redde for konsekvensene det kunne få hvis de sto fram med sin legning. I ungdomsårene når identiteten skal utvikles utgjør familie og jevnaldrende en viktig støttende og bekreftende faktor (Kroger, 2007). Når den unge entrer puberteten, blir både familie og venner viktige referansepunkter for ungdommen når han eller hun skal teste ut nye grenser. Spesielt aksept fra jevnaldrende er en sterk prediktor for selv-verd hos unge (Berger, 2006). Mange av ungdommenes største frykt var at vennene skulle støte dem ut og de ville bli stående igjen alene; utestengt og gjenstand for latterliggjøring, slik som nr 244 frykter: *"Jeg er redd for at jeg er homo [...] jeg hadde blitt insane mobba hvis folk fant ut at jeg var det..."*.

4.4.1 Seksuell minoritetsidentitet

En viktig utviklingsoppgave i ungdomstiden er å finne autonomi, og dette er en uprøvd situasjon for unge mennesker (Kroger, 2007). Derfor blir det ekstra viktig med tilhørighet og

bekreftelse og respekt fra andre. Det å bli utestengt fra jevnaldrende og venner vil mest sannsynlig få uheldige konsekvenser for identitetsutviklingen. Jeg vil anta at mange ungdommer i utvalget tenkte at det er bedre å ikke fortelle om sin seksuelle legning, slik at de opprettholder aksepten og plassen i venneflokken. Ulempen med dette er at å fornekte sin seksuelle legning mest sannsynlig vil forsinke den seksuelle identitetsutviklingen. Jeg kan ikke vite om ungdommene faktisk hadde blitt utestengt av familie eller venner hvis de hadde fortalt om sin ikke-heterofile legning, men flere av ungdommene tar ikke sjansen. Det blir for vanskelig for dem å skulle identifisere seg med en stigmatisert minoritetsgruppe. Den kollektive identiteten med tilhørighet i majoritetsgruppen veier tyngre enn den individuelle identiteten. Dette er også i tråd med Hegna et al.'s (1999) funn, med at mange bruker uforholdsmessig lang tid på å akseptere seg selv som ikke-heterofil.

Noen av deltakerne følte at en seksuell identitet som ikke-heterofil ville komme i konflikt med andre aspekter av identiteten. Flere av disse tilhørte kristne miljøer, hvor de unge ikke opplevde at miljøet godtok ikke-heterofil seksualitet. Så og si hver eneste religion regulerer seksuell atferd samt dikterer en verdinorm for seksualitet og avviser homoseksuell atferd som synd (Cook et al., 2008; Worthington, 2002), også den kristne. Ungdommene som slet med dette dilemmaet følte at de måtte velge mellom sin gudstro og sin seksuelle legning. Å gjemme sin seksualitet kan resultere i blant annet stress, kronisk angst, skyld og isolasjon. På den andre siden kan vanskeligheter med å opprettholde religiøs tro resultere i problemer med å opprettholde familiebånd og økt marginalisering (Cook et al., 2008). I valget mellom det disse ungdommene opplevde som uforenlige identiteter, sto de overfor en stor utfordring som ville få konsekvenser for begge aspekter ved identiteten.

4.5 Sex vs kjærlighet

Ungdommene på Klara Klok trakk et skille mellom lyst og følelser. Seksuell lyst og romantisk kjærlighet er to forskjellige mekanismer (Levine, 2003; Giles, 1995), og ungdommene så også ut til å oppfatte disse som atskilt fra hverandre. For noen var dette skillet forholdsvis uproblematisk, mens det for andre førte til vonde dilemmaer, som nr 124 beskriver: *"Jeg er i et 4 år langt forhold med en gutt. Jeg kan helt ærlig si at jeg elsker ham og klarer ikke å tenke meg et liv uten han. Men problemet er at jeg tinner overhodet ikke på han [...] Jeg lengter etter en jentekjæreste men samtidig så vil jeg ikke gi slipp på guttekjæresten min!"* Denne unge kvinnen beskriver et dilemma som en del unge voksne

følte. De hadde kjærester og samboere som de var oppriktig glade i, men de følte samtidig en seksuell tiltrekning til samme kjønn. Det var først og fremst jenter/kvinner som befant seg i denne kategorien. Zitter (1987) referert i Johnson et al. (1995) hevder at mange lesbiske kvinner bruker lang tid på å finne ut av sin seksualitet. I stedet for å stå fram med en lesbisk legning i tenårene, aksepterer flere sin legning gjerne først etter et havarert forhold eller ekteskap. Noen av kvinnene i utvalget virker å være i en slags fase hvor de enda ikke hadde akseptert en lesbisk legning, selv om de var i 20-årene. De levde i heterofile forhold, én hadde også fått et barn, men de hadde lenge gått med mistanken om at de kunne ha en ikke-heterofil legning. Som nr 48 uttrykte det; hun følte det som om hun befant seg i "feil fil". Dette kan nok en gang gi støtte til antakelsen om at kvinners seksualitet er mer flytende enn menns og mer påvirket av situasjonsmessige faktorer.

I denne gruppen var det også ungdommer som gjorde seg seksuelle erfaringer med samme kjønn, men som samtidig oppga følelsemessig tiltrekning til motsatt kjønn. Her var det en kjønnsforskjell ved at jentene nærmet seg denne typen relasjoner med større fokus på nærhet og følelser, som hos nr 163: *"Jeg og venninna mi har blitt veldig close i det siste og vi sover ofte hos hverandre. Når vi sover hos hverandre pleier vi å kose"*, for å nevne en. Disse jentene bruker ord som "kysse", "kose", "klemme" og "leke", som kan indikere at de legger vekt på det følelsemessige ved denne type relasjoner. Guttene derimot, var mer "rett på sak", og relaterte disse relasjonene til seksualitet og seksuell legning: *"Jeg har ca 5 ganger runka og sugd en god kamerat av meg, det er utrolig digg..."* (71).

4.5.1 Sex, porno og identitet

Ser vi ovennevnte i lys av Dillon et al.'s (2011) modell, kan disse ungdommene også befinne seg i stadium 2, ved at de utforsker sine homoerotiske impulser samtidig som de ikke gir slipp på sitt medlemskap i den heterofile gruppen. Morgan (2012) fant at unge kvinner utforsker aktivt sin seksualitet i større grad enn menn. Dette kan ses i datamaterialet ved at flere jenter enn gutter gjør seg erotiske erfaringer med venninner, men som ikke nødvendigvis oppfatter seg selv som lesbiske. Dette kan igjen være et bilde på at kvinners seksualitet er mer fleksibel enn menns.

Utvalget viste et utbredt bruk av pornografi blant ungdommene i utvalget, som hos nr 298: *"Når jeg ser på porno så tenner jeg på ulike ting. av og til også på homofil sex"*. Dette er i tråd med Abrahamsen & Mossiges funn fra 2007, og kan tyde på at pornografi har blitt en del

av de unges hverdag. Pornografi kan formidle forventninger og reaksjoner (Häggsström-Nordin et al., 2006) til seksualitet, og i datamaterialet var det mange ungdommer som ble engstelige for sin seksuelle legning etter å ha sett på pornografi.

4.6 Kliniske implikasjoner

Denne studien har hatt som mål å øke kunnskapen om ungdoms forståelse av sin seksualitet og deres utvikling av seksuell identitet. Studien kan bidra til å sette mer fokus på det faktum at unge med ikke-heterofil legning sliter med å akseptere seg selv som ikke-heterofile og har i tillegg økt risiko for selvmord. Klinikere og behandlere som møter ungdom i terapisisuasjoner, spesielt unge gutter, kan dra nytte av disse funnene. En del unge gutter er preget av heteronormative verdier, og kan ha større problemer med å akseptere en ikke-heterofil legning enn det jenter kan ha. Jenter har større handlingsrom enn gutter når det gjelder sin seksualitet, dels fordi dette også er mer akseptert. I et møte med en redd og usikker og ung gutt rådes behandlere til å være forsiktige med å løpe støttende til med beroligende ord om at det de føler sikkert bare er en fase osv. Da vil de risikere å videreføre heteronormative verdier ved å bekrefte at homofili ikke er normalt. Behandlere rådes til å ta ungdommens bekymringer på alvor og forholde seg til spørsmålene med et åpent sinn. Guttene trenger ikke forsikringer om at dette sikkert er normalt, men heller tid til kjenne på følelsene sine og finne ut om det ligger noe mer bak eller ikke. Ungdommene befinner seg i en sårbar tid hvor de skal finne ut av hvem de er, og som behandler blir man også en rollemodell.

En annen klinisk implikasjon er at seksualiteten settes ord på og gjøres til et tema. Som denne studien, og tidligere studier har vist, er seksualiteten en sentral del i menneskers liv. Spesielt i ungdomstiden med pubertetsutviklingen spiller seksualiteten en viktig rolle i forhold til identitetsutviklingen. Mange av ungdommene på Klara Klok oppga at de ikke turde å snakke med voksne om det de lurte på, og derfor henvendte de seg til Klara Klok. I klinisk arbeid med unge rådes behandlere til å ta opp seksualiteten som et tema på en tryggende måte og slik skape en trygg ramme for ungdommen, slik at han eller hun kan tørre å snakke om det de lurte på rundt sin seksualitet. Dette kan gjøre det lettere for unge å kan det å integrere seksualiteten i sin identitet.

4.7 Begrensninger

4.7.1 Bruk av Dillon et al.'s (2011) modell for seksuell identitet

I løpet av analysen ble det klart at Dillon et al.'s (2011) modell for utvikling av seksuell identitet hadde begrenset nytteverdi. Dette kan skyldes både utvalget og datamaterialet. Størsteparten av utvalget var gutter og jenter i alderen 14 - 16 år (gjennomsnittsalder 16,2 år), og antakelig for unge til å ha gått igjennom alle stadiene i modellen. Videre var de fleste spørsmålene ganske korte, og ga således begrenset informasjon. Det kan tenkes at modellen kan egne seg bedre på et eldre utvalg, og gjennom en annen datainnsamlingsmetode, som for eksempel intervjuer.

4.7.2 Bruk av tematisk analyse

Studien var ment å gi økt kunnskap om ungdoms forståelse av sin seksualitet. Fordelen med tematisk analyse er at den kan benyttes på et stort datamateriale (Braun & Clarke, 2006). I denne studien viste det seg likevel å være meningsfullt å kategorisere det omfattende datamaterialet etter prinsippene om intern homogenitet og ekstern heterogenitet. Spesielt fordi mange av spørsmålene var korte og ga begrenset informasjon.

Når kategoriene skulle navngis forsøkte jeg å finne titler som på en dekkende måte framstilte ungdommenes beskrivelser, slik at de kunne reflektere deres opplevelse (Elliott, Fischer & Rennie (1999). Det viste seg å være en utfordring å finne dekkende beskrivelser.

4.8 Validitet

4.8.1 Innholdsanalysen

I kvantitativ forskning måles validitet ut fra hvorvidt den måler det den er ment til å måle (Hovitt, 2010), om metoden reflekterer noe som eksisterer i den virkelige verden. Ved bruk av innholdsanalyse er det viktigste kriteriet å utvikle klare, operasjonaliserte, definerte kategorier (Abbott & Bordens, 2005) slik at repeterbarheten ivaretas (Malterud, 2006). Kategoriene må defineres med presisjon, og gjennom analysen må fokus være på forskningsspørsmålet. Samtidig er det viktig at ikke kategoriene blir for smalt definerte slik at relevant informasjon står i fare for å bli utelatt. I denne studien ble dette forsøkt oppnådd på følgende måte: først

ble materialet kodet av to personer uavhengig av hverandre, så ble resultatene sammenlignet og kategoriene justert. Til slutt ble spørsmålene gjennomgått og kodet en gang til for å sjekke at de nye kategoriene fanget opp spørsmålene.

4.8.2 Den tematiske analysen

Kvalitativ forskning er opptatt av verden slik den fremstår for den enkelte (Elliott et al., 1999), og her måles validiteten etter hvilken grad analysen reflekterer datamaterialet (Howitt, 2010). Altså blir selve analysen fokus for validiteten. Et kriterium for validitet om analysen ivaretar mangfoldet og variasjon i datamaterialet. I denne analysen ble de forskjellige kodene og senere kategoriene gjennomgått flere ganger for at det som fremkom som sentrale tema i materialet skulle bli ivare tatt godt nok. Det ble samtidig lagt vekt på at det ikke skulle være overlapp mellom temaer og for mye inkonsekvens innen temaene. Dette krevde en viss grad av rigorøsitet i anvendelse av de kategoriene som ble utviklet. Kategoriene ble også gjentatte ganger sjekket opp mot datamaterialet.

Videre har jeg forsøkt å forankre funnene i passende eksempler, både for å illustrere materialet og for å belyse forståelsen som har vokst fram i lys av disse (Elliott, 1999).

Resultatene i denne studien vil ikke kunne generaliseres bredt, da utvalget er for lite til å reflektere norsk ungdom i sin helhet. Dette er heller ikke først og fremst dette som er meningen med kvalitative studier (Hovitt, 2010), men å komme frem til gode beskrivelser og forståelser av det som fremkommer som sentrale fenomener ved det temaet som studeres. Studien har nettopp forsøkt å gi en øket forståelse for seksualitetens kompleksitet, og kan til en viss grad reflektere hvordan ungdom med en ikke-heterofil orientering strever å finne fram til sin seksuelle identitet.

4.9 Oppsummering

Formålet med denne oppgaven har vært å undersøke ungdoms forståelse av sin seksualitet. Utvalget har vært hentet fra spørre- og svartjenesten www.klara-klok.no. 310 spørsmål har blitt valgt ut under fanen "seksuell legning" og blitt analysert med innholdsanalyse og tematisk analyse.

Alt i alt viser resultatene at de fleste av ungdommene er usikre på sin seksuelle legning og prøver å finne ut av hvem de er som seksuelle vesener. Denne prosessen forvanskes av heteronormative omgivelser som de unge befinner seg i.

Mange ungdommer, særlig gutter, har merket tiltrekning mot samme kjønn og er bekymret over dette. Det de spør Klara Klok mest om, er: er jeg homo? Jentene derimot, synes å ha en mer generell bekymring rundt sin seksuelle legning, og oppfatter sin seksualitet som mer plastisk og flytende.

Tanken på å kanskje skulle ha en annen seksuell legning enn den som regnes som normal og dermed måtte befinne seg i en stigmatisert minoritetsgruppe, volder ungdommene stress og fortvilelse. Mange oppgir at de er redde, enten for være ikke-heterofile, eller fordi de faktisk er ikke-heterofile og er redde for konsekvensene dette kan få. Noen sliter også med angst og depressive tanker. Guttene var reddere enn jentene, som kan skyldes at maskuline kjønnsroller er mer rigide enn kvinners.

Mange av ungdommene hadde begynt å utforske sin seksualitet ved å gjøre seg seksuelle erfaringer med andre av samme kjønn. Mange av disse definerte seg ikke nødvendigvis som ikke-heteroseksuelle, noe som kan tyde på at de ønsker å beholde status som heteroseksuell. Dette kan indikere at gruppedlemskap betyr mer enn individuell identitet i ungdomsårene.

Videre viste studien at ungdommene oppfatter sex/lyst og kjærlighet/følelser som to atskilte fenomener. For noen var dette skillet uproblematisk, men andre opplevde konflikter og dilemmaer.

De samlede resultatene samsvarer med tidligere teori og empiri på menns og kvinners seksualitet. Seksualiteten kontrolleres av rigide kjønnsroller, spesielt for menn, og kvinners seksualitet tenderer til å være litt mer flytende. Det eksisterer lite forskning på sammenhengen mellom utviklingen av seksualitet og identitet, og studien kan bidra til økt forståelse rundt dette.

Bruken av Dillon et al.'s (2011) modell for seksuell utvikling hadde begrenset nytteverdi i utvalget.

Litteraturliste

- Abbott, B. B. & Bordens, K. S. (2005). *Research and Design Methods - A Process Approach*, 6. utgave, New York: Mc Graw Hill.
- Abrahamsen, S. & Mossige, S. (2007). The The Baltic Sea Regional Study on Adolescent Sexuality; Resultater fra den norske delen av studien. *NOVA-rapport*, 18/07.
- Ackroyd, E. (2010). Sex, sexuality and therapeutic practice: a manual for therapists and trainers, *Sexual Relationship Therapy*, 25(3), 363 – 364.
- Akre, C., Michaud PA & Suris, JC. (2010). "I'll look it up on the Web first": Barriers and overcoming barriers for sexual dysfunction among young men. *Swiss Medical Weekly*, 140, 348 - 353.
- Alsaker, F. D. & Kroger, J. (2006). Self-concept, self-esteem and identity. I L. Goossens & S. Jackson (red.), *Handbook of Adolescent Development*, (s. 90 – 117). Hove: Psychology Press.
- Anderson, E. & McCormack, M. (2010). "It's Just Not Acceptable Any More": The Erosion of Homophobia and the Softening of Masculinity at an English Sixth Form. *Sociology*, 44, 843 – 858.
- Archer, S. L. & Waterman, A. S. (1990). Varieties of Identity Diffusions and Foreclosures: An Exploration of Subcategories of the Identity Statuses. *Journal of Adolescence*, 12, 96 – 111.
- Ashforth, B. E & Sluss, D. M. (2007). Relational Identity and Identification: Defining Ourselves Through Work Relationships. *The Academy of Management Review*, 32(1), 9 – 3.
- Aurioles, E. R. et al. (2000). Promotion for Sexual Health - Recommendations for action. *Pan American Health Organization, World Health Organization*, Antigua Guatemala, Guatemala.
- Baumeister, R. F. (2000) Gender Differences in Erotic Plasticity: The female sex drive as socially flexible and responsive. *Psychological Bulletin*, 126, 247 - 374.
- Baur, K. & Crooks, R. (2008). *Our sexuality*. 10. utgave. Belmont: Thomson Learning.
- Berger, K. S. (2006). *The Developing Person - Through Childhood and Adolescence*, 7. utgave. New York: Worth Publishers.
- Berk, L. (2006). *Child development*. Boston: Pearson Education Inc.
- Berzonsky, M. D & Kuk, L. S. (2000) Identity status, Identity processing style and the

- transition to university. *Journal of adolescent Research*, 15(1), 81 – 98.
- Blakemore, S.J. et al. (2010). The role of puberty in the developing adolescent brain. *Human Brain Mapping*, 31, 926–933.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77 - 101.
- Bell, D. & Snarey, J. R. (2003). Distinguishing Structural and Functional Models of Human Development: A Response to “What Transits in an Identity Status Transition?”, *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 3(3), 221 – 230.
- Breivik, J. K. & Eriksen, T. H. (2006). *Normalitet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Buegla, S. et al. (2006). Families and adolescents. I L. Goossens & S. Jackson (Red.), *Handbook of Adolescent Development*, (s. 154 – 174). Hove: Psychology Press.
- Bulled, N. (2011). "You Can Find Anything Online": Biocommuniability of Cyber-Health Information and its Impact on How the NET Generation Accesses Health Care. *Human Organization*, 70(2), 153 - 163.
- Bussey, K. (2011). Gender Identity Development. I S. J. Schwartz et al. (Red.), *Handbook of identity theory and research*, (s.603 - 628). New York: Springer Science Business Media LLC.
- Cass, V. (1979). Homosexual identity formation: A theoretical model. *Journal of homosexuality*, 4, 219 - 235.
- Chapman, E. N. & Werner-Wilson, R. J. (2008). Does positive youth development predict adolescent attitudes about sexuality? *Adolescence*, 43, 505 – 523.
- Charmaz, K. (2003). Grounded Theory. I J. Smith (Red.), *Qualitative Psychology: A Practical Guide to Research Methods* (s. 81 – 110). Thousand Oaks: Sage Publications Inc.
- Cook et al. (2008). Religious Attitudes, Internalized Homophobia, and Identity in Gay and Lesbian Adults. *Journal of Gay & Lesbian Mental Health*, 12(3), 205 - 225.
- Corrine, M.P. et al. (2002). Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Students: Perceived Social Support in the High School Environment. *The High School Journal*, 85(4), 52 – 63.
- Côté, J. (2006). Identity Studies: How close are we to establishing a social science of identity? An appraisal of the field. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 6, 3 - 21.

- Diamond, L. M. (2008). Female Bisexuality From Adolescence to Adulthood: Results from a 10-Year Longitudinal Study. *Developmental Psychology*, 44, 5 - 14.
- Diamond, L. M. (2008b). *Sexual Fluidity: Understanding Women's Love and Desire*. Cambridge: Harvard University Press.
- Diamond, L. M. & Savin-Williams, R. C. (2004). Sex. I R. M. Lerner & L. Steinberg (Red.), *Handbook of adolescent psychology* (2. utgave) (s. 189-231). Hoboken: John Wiley & Sons Inc.
- Dillon et al. (2011). Sexual Identity as a Universal Process. I S. J. Schwartz et al. (Red.), *Handbook of identity theory and research*, (s.649 - 667). New York: Springer Science Business Media LLC.
- Eliason, M. J. (1995). Accounts of Heterosexual Identity Formation in Heterosexual Students. *Sex roles*, 32, 821 - 834.
- Elliott, R., Fischer, C. T. & Rennie, D. L. (1999). Evolving guidelines for publication of qualitative research studies in psychology and related fields. *British Journal of Clinical Psychology*, 38, 215–229.
- Elliott, S. & Solobello, N. (2011). "We Want Them to Be as Heterosexual as Possible" : Fathers Talk about Their Teen Childrens Sexuality. *Gender and Society*, 25, 293 - 315.
- Ellis, S. (2000). Ego-Identity Development and the Well-Adjusted lesbian: Reclaiming Marcia's Identity Status model. *Feminism & Psychology*, 10(1), 147 - 151.
- Erikson, E. (1966). *Identity - Youth and Crisis*. New York: W. W. Northon & Company Inc.
- Fauske, H. & Øya, T. (2010). *Oppvekst i Norge*. 2. utgave. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Fredriksen, E. H. et al. 2008. "Listen to your body" - A qualitative text analysis of internet discssions related to pregnancy health and pelvic girdle pain in pregnancy. *Patient Education and Counseling*, 73, 294 - 299.
- Freud, S. (1999). The social construction of normality. *Families in Society*, 80(4), 333 - 339.
- Frith, H. (2009). Sexual scripts, sexual refusals and rape. I J. Brown, & M. Horvah, M. (Red.), *Rape: Challenging contemorary thinking* (s. 99 - 122). Devon: Willan Publishing.
- Gilbert, L. A. & Scher, M. (1999). *Gender and sex in counseling and psychotherapy*. Boston: Allyn & Bacon.
- Giles, J. (1995). A Theory of Love and Sexual Desire. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 24(4), 339 – 357.
- Goossens, L. (2006). The many faces of adolescent autonomy: Parent-adolescent conflict, behavioral decision-making, and emotional distancing. I I. L. Goossens & S.

- Jackson (Red.), *Handbook of Adolescent Development*, (s. 135 – 153). Hove: Psychology Press.
- Granic, I., Dishion, T. J. & Hollenstein, T. (2003) The family ecology of adolescence: A dynamic systems perspective on normative development. I G. R. Adams & M. D. Berzonsky (Red.), *Blackwell handbooks of development psychology*. (s. 60 - 91). Malden: Blackwell publishing.
- Gundersen, T. & Winsvold, A. (2011). Klara Klok, en helsenettjeneste for ungdom. *NOVA-rapport 8/11*.
- Johnson, V. E., Kolodny, R. C. & Masters, W. H. (1995). *Human Sexuality*, 5. utgave. New York: HarperCollins College Publishers Inc.
- Haavind, H. (2001). På jakt etter kjønnede betydninger. *Kjønn og fortolkende metode: metodiske muligheter i kvalitativ forskning*. s. 7 - 59. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Hägström-Nordin, E. et al. (2006). "It's everywhere!" Young Swedish people's thoughts and reflections about pornography. *Scand J Caring Sci*, 20, 386 - 393.
- Hargittai, E. & Percheski, C. (2011). Health Information-Seeking in the Digital Age. *Journal of American College Health*, 59, 379 - 386.
- Hegna, K., Krisitiansen, H. W. & Moseng, B. U. (1999). Levekår og livskvalitet blant lesbiske kvinner og homofile menn. *NOVA rapport 1/99*.
- Hegna, K. & Wichstrøm, L. (2003). Sexual Orientation and Suicide Attempt: A Longitudinal Study of the General Norwegian Adolescent Population. *Journal of Abnormal Psychology*, 112, 144 - 151.
- Hill, C. A. (2008). *Human Sexuality - Personality and Social Psychological Perspectives*. Los Angeles: SAGE Publications Ltd.
- Hovitt, D. (2010). *Introduction to Qualitative Methods in Psychology*. Harlow: Pearson.
- Jackson, S. (2006). Interchanges: Gender, sexuality and heterosexuality : The complexity (and limits) of heteronormativity. *Feminist Theory*, 7, 105 - 121.
- Kane, E. W. (2006). "No Way My Boys Are Going to Be Like That!" : Parents' Responses to Children's Gender Nonconformity. *Gender & Society* 20, 149 - 176.
- Kilmer, R. P. & Shahinfar, A. (2006). Sexuality in childhood. I M. M. Burnette & R. D. McAnulty (Red), *Sex and Sexuality, Vol 1: Sexuality today: Trends and controversies*. (s. 25 - 60). Westport: Preager Publishers/Greenwood Publishing Group.

- Kitzinger, C. (2005). Heteronormativity in action: Reproducing the Heterosexual Nuclear Family in After-Hours Medical Calls. *Social Problems*, 52, 477 - 498.
- Kitzinger, C. (2005b). "Speaking as a Heterosexual": (How) Does Sexuality Matter for Talk-in-interaction? *Research on Language & Social Interaction*, 38(3), 221 - 265.
- Konik, J. & Stewart, A. (2004). Sexual Identity Development in the Context of Compulsory Heterosexuality. *Journal of Personality*, 72(4), 816 - 844.
- Kristiansen, H. W. & Pedersen, W. (2008). Homosexual Experience, Desire and Identity Among Young Adults. *Journal of Homosexuality*, 54, 68 - 102.
- Kroger, J. (1995). The Differentiation of "Firm" and "Developmental" Foreclosure Identity Statuses: A Longitudinal Study. *Journal of Adolescent Research*, 10, 317 - 337.
- Kroger, J. (2007). *Identity Development - Adolescence Through Adulthood*. SAGE publications Ltd.
- Kvalem, I.L. & Træen, B. (1995). Seksuelle motiver blant norske ungdommer. *Nordisk Sexologi*, 13, 83 - 92.
- Langfeldt, T. (1993). *Sexologi*. Oslo: Ad Notam Gyldendal AS.
- Laumann et al. (1994). *The social organization of sexuality*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Levine, S. B. (2003). The Nature of Sexual Desire: A Clinician's Perspective. *Archives of Sexual Behavior*, 32,(3), 279-285.
- Luyckx, K. et al. (2011). Processes of Personal Identity Formation and Evaluation. I S.J. Schwartz et al. (Red.), *Handbook of Identity Theory and Research*. (s. 77 - 97), New York: Springer Science Business Media LLC.
- Löfgen-Mårtenson, L. & Månsson, SA. (2010). Lust, Love and Life: A Qualitative Study of Swedish Adolescents' Perceptions and Experiences with Pornography, *Journal of Sex Research*, 47(6), 568 - 579.
- Malterud, K. (2004). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning*, 2. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego-identity status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, 551 - 558.
- Martin, K. A. (2009). Normalizing Heterosexuality: Mothers' Assumptions, Talk, and Strategies with Young Children. *American Sociological Review*, 74, 190 - 207.

- McCarn, S. R. & Fassinger, R. (1996). Revisioning sexual minority identity formation: A new model of lesbian identity and its implications for counseling and research. *The Counseling Psychologist*, 24, 508 - 534.
- McElawain, A. D. et al. (2009). The Implications of Erotic Plasticity and Social Constructionism in the Formation of Female Sexual Identity. *Journal of Feminist Family Therapy*, 21, 125 - 139.
- McLeod, J. (2011). *Qualitative Research in counselling and psychotherapy*. 2. utgave. London: SAGE Publications Ltd.
- Mohr, J. & Sheets, R. L. (2009). Perceived Social Support From Friends and Family and Pshycosocial Functioning in Bisexual Young Adult College Students. *Journal of Counseling Psychology*, 56(1), 152 - 163.
- Morgan, E. M. (2012). Not Always a Straight Path: College Students' Narratives of Heterosexual Identity Development. *Sex Roles*, 66, 79 - 93.
- Mossige, S. (2001). Ungdoms holdninger til seksuelle krenkelser og overgrep. *NOVA-rapport 16/01*.
- Muise et al. (2010). Sexual Identity and Sexual Well-being in Female Heterosexual University Students. *Archives of Sexual Behavior*, 39, 915 - 925.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*, 2. utgave. SAGE Publications Ltd.
- Pedersen, W. (2005). *Nye seksualiteter*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Pedersen, W. & Samuelsen, S. O. (2003). Nye mønstre av seksualatferd blant ungdom. *Tidsskrift for den Norske legeförening*, 123, 3006 - 3009.
- Richardson, D. (1996). *Theorizing heterosexuality*. Buckingham: Open University Press.
- Rogol, A. & Susman, E. J. (2004). Puberty and psychological development. I R. M. Lerner & L. Steinberg (Red), *Handbook of adolescent psychology* (2. utgave) (s. 15 - 37). Hoboken: John Wiley & Sons Inc.
- Ryeng, M. (2007). *Identitetsstatus i relasjon til selvfølelse og autoritarianisme: to meta-Analytiske studier*. Hovedoppgave i Psykologi. Universitetet i Tromsø, Tromsø.
- Savin-Williams, R. C. (2006). *The New Gay Teenager*. London: Harvard University Press.
- Savin-Williams, R. C. (2011). Identity Development Among Sexual-Minority Youth. I S.J. Schwartz et al. (Red.), *Handbook of Identity Theory and Research*, (s. 671 - 689). New York: Springer Science Business Media LLC.
- Scholte, R. H. J. & Van Aken, M. A. G. (2006). Peer relations in adolescence. I L. Goossens

- & S. Jackson (red.), *Handbook of Adolescent Development*, (s. 175 – 199). Hove: Psychology Press.
- Seidman, (2009). Critique of Compulsory Heterosexuality. *Journal of NRSC*, 6, 18 - 28.
- Silverman, D (2004). *Interpreting Qualitative Data - Methods for Analysing Talk, Text and Interaction*, 2. utgave. London: SAGE Publications Ltd.
- Smith, J. A. (2008). *Qualitative Psychology - A Practical Guide to Research Methods*, 2. utgave. London: SAGE.
- Striepe, M. I., & Tolman, D. L. (2003). Mom, Dad, I'm straight: The coming out of gender ideologies in adolescent sexual-identity development. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 32, 523–530.
- Svartdal, F. (2004): *Psykologiens forskningsmetoder – en introduksjon*. (2.utgave). Bergen: Fagbokforlaget.
- Tajfel, H. & Turner, J. C. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. I S. Worchel & W.G. Austin (Red.), *The psychology of intergroup behavior* (s.7 - 24). Chicago: Nelson Hall.
- Thagaard, T. (2009) *Systematikk og innlevelse - en innføring i kvalitativ metode*, 3. utgave. Bergen: Fagbokforlaget.
- Træen, B. (1995). *Ungdom og seksualitet*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Vignoles, V. et al. (2011). Introduction: Toward an Integrative View of Identity. I S. J. Schwartz et al. (Red.), *Handbook of Identity Theory and Research*. (s. 1 - 27). New York: Springer Science Business Media LLC.
- Vilain, E. et al. (2010). Masculine Gender Role Conflict and Negative Feelings About Being Gay. *Professional Psychology; Research and Practice*, 41(2), 104 – 111.
- Worthington, et al., (2002). Heterosexual Identity Development: A multidimensional Model of Individual and Social Identity. *The Counseling Psychologist*, 30, 496 - 531.
- Worthington, R. (2004). Sexual Identity, Sexual Orientation, Religious Identity, and Change: Is It Possible to Depolarize the Debate? *The Counseling Psychologist*, 32, 741 - 749.
- Yardley, L. (2008). Demonstrating Validity in Qualitative Psychology. I J. Smith (Red.), *Qualitative Psychology - A Practical Guide to Resarch Methods*, (2. Utgave), (s. 235 – 251) London: SAGE Publications ltd.

Internettkilder

<http://www.ettkom.no/no/Forskningsetikk/Etiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/Internett-forsking/>

<http://www.klara-klok.no/wips/1416137965/>

<http://www.ssb.no/emner/10/03/ikthus/tab-2011-07-01-01.html>

Appendiks 1: Initial koding av spørsmål

Nr	Utdrag	Kodet som
1	Alle rundt meg mener at homofili er en sykdom og at de homofile burde brenne i helvete. Spesielt min far er mega homofob og benytter enhver anledning til å snakke stygt om homofile. Jeg har også venner som snakker veldig mye om de homofile når det er sånn negative ting. en komis sa en gang at han ikke ville bære veska til ei, for det var det bare homsene som gjorde. en annen sa at de homofile skulle bli pint til døde. Da blir det veldig vanskelig for meg å fortelle det når alle er så negative til det. Er så redd for å miste alle de gode vennene jeg har rundt meg på grunn av dette.	3, 4, 5, 6, 8, 9, 22, 23
2	Jeg lurte på om du visste om flere homofile nettstedet som gaysir?	29
3	3a) Jeg blir mobbet fordi jeg er en gutt i jenteklær, føler ofte at det hadde vært bedre om jeg var ei jente. Jeg mener, jeg har jo lyst til å se ut som ei jente, men kjønnskifte har jeg ikke lyst til å ta. 3b) Er bare så lei av å være redd for å gå ut kledd slik jeg vil, og oppføre meg slik jeg vil, og jeg er lei av å være redd. Skulle ønske jeg var ei jente slik at jeg kunne bruke sminke, jente klær, og være jentete, uten at noen syns det var rart... 3c) Er redd for å snakke med noen om det. Helsesøster eller noe sånt, blir nervøs av å tenke på det. Vet ikke hvordan jeg skal fortelle det til foreldre, familie osv. Men jeg har ikke lyst til å leve som en gutt, og leve en løgn.	2, 6, 7 8, 15, 23 2, 3, 5, 8,
4	jeg har funnet ut at jeg er bifil. det er veldig greit å vite, det er bare ikke så lett å fortelle til foreldre, venner osv. Jeg vet at pappa ikke blir sinna eller lei seg eller noe. Og vennene mine, hvis jeg sier det til dem ser jeg for meg at de slutter å tørre å gi meg klem, "klenge" osv, i frykt for at jeg skal bli forelska, liksom.	3, 4, 5, 8, 9, 23
5	har funnet ut at jeg er homo. Hva skal jeg gjøre?	5, 30
6	jeg og venninnen min liker å ta varandre på kjønnsorganene. tror du vi er lesber?? vi liker å ta på hverandre, vi får en god følelse i kroppen. er dette unormalt??	10, 12, 21, 25, 26
7	Også tror jeg at jeg er homofil, jeg tenner på gutter, men kan også tenne litt på jenter, er skikkelig forvirret. Problemet er at jeg er veldig femi, og kler meg veldig feminint, går med veske på skolen, og snakker veldig feminint. Jeg er redd, og forvirret, hav skal jeg gjøre?	6, 8, 11, 30

Appendiks 2: Kode nr 26: Normalitet

Kode nr 26: Normalitet	Avsnitt nr
jeg og venninnen min liker å ta varandre på kjønnsorganene. tror du vi er lesber?? vi liker å ta på hverandre, vi får en god følelse i kroppen. er dette unormalt??	6
føler meg skikkelig unormal, men det som plager meg mest er at jeg ikke vet om jeg er lesbisk eller hetero. Jeg går KONSTANT og tenker på det, og kommer aldri fram til noe bra. Troor jeg er lesbisk, men det kan jeg vel aldri vite med mindre jeg blir forelska i ei jente.	8a
hadde en sånn periode i høst, men så sluttet den Nå begynner jeg likevel å lure igjen, siden jeg har fått en ny periode nå, hvor jeg blir opphisset av jenter. og grunnen til at jeg blir opphisset av jenter er at det egentlig er noe som er litt spennende og forbudt for meg. er jeg lesbisk bifil eller en hetrofil jente som sliter litt i puberteten?	16b
Så lenge jeg kan huske har jeg alltid vært forelsket i gutter. Men så lenge jeg kan huske har jeg også tent på jenter. Jeg har aldri blitt forelsket i jenter, men jeg synes de er så vanvittig mye mer tiltrekkende enn gutter. Det er som at hjernen og kroppen min lever to helt forskjellige liv. Er dette vanlig?	18
Er det ok å være homoseksuell i den alderen jeg er i nå? Jeg er litt forvirret. Liker ikke å bli mobbet osv	27
Ser det står mye om at man kan tenne seksuelt på sitt eget kjønn i tenårene. Trenger man å være homofil for det, eller er dette normalt også i en alder av 16 år?	35
eg forelske meg mye i jenter, spesielt de som er 18 og oppover. Dette vet jeg ikke er normalt, og jeg er veldig lei meg for det:8 Jeg klarer ikke å kontroller det. Hva er det som feiler meg?	37b
Er jeg homo fordi jeg liker å bli runket av en annen gutt? Jeg har ofte hatt ulike fantasier om gutter, at jeg har runket dem.... Håper indelig jeg ikke er homo, men at dette heller er normalt.	38
Jeg føler meg som en homofil når jeg går med veldig oppstæsja. Jeg bruker wax, det går greit siden jeg vet att det gjør nesten alle gutter. Jeg lurar på om det er normalt?	52a
Noen ganger når jeg onanerer ser på homseporno, og hver gang jeg får orgasme tenker jeg: hva faen driver jeg med? Men jeg tenker egentlig på at jeg ser på som nysgjerrighet om hvordan gutter er osv. er det galt? Og ikke at jeg selv er homo?	58b
Jeg tenker mye på henne, både i det jeg våkner og når jeg skal legge meg. Blir litt sjalu på henne og kjæresten også, men det blir jeg stort sett når alle venninnene mine som har kjærester fordi jeg blir missunnelig på at de er forelsket i gutter,, og de er derfor helt hetero (noe jeg skulle ønske jeg var).	60
Jeg tenner på homofile gutter. Det er NOE ved to gutter som er sammen, som vekker noe i meg. Jeg synes at to personer av samme kjønn som elsker hverandre, er nydeligere enn heterofile forhold. Er det normalt?	69